

Назив предмета:	ИСТОРИЈА
Годишњи фонд часова:	74
Разред:	Први
Циљеви учења:	<ul style="list-style-type: none"> – Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести; – Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности; – Развијање индивидуалног и националног идентитета; – Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру); – Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога); – Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија; – Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Српска држава и државност	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о настанку модерне српске државе и најважнијим одликама српске државности. • Развијање свести о значају средњовековне државности за наставак модерне српске државе. • Уочавање улоге знаменитих личности у развоју српске државности. • Разумевање најзначајнијих идеја модерног доба и њиховог утицаја у процесу стварања српске државе. 	<ul style="list-style-type: none"> • препозна различите историјске садржаје (личности, догађаје, појаве и процесе) и доведе их у везу са одговарајућом временском одређеношћу и историјским периодом; • разликује периоде у којима је постојала, престала да постоји и поново настала српска држава; • наведе и упореди одлике српске државности у средњем и новом веку; • уочи утицај европских револуционарних збивања на развој српске националне и државне идеје; • објасни узроке и последице Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878, балканских 	<ul style="list-style-type: none"> • Српска државност у средњем веку. • Српски народ и његови суседи у средњем веку – од досељавања Словена на Балкан и стварања првих српских држава до пада под османску власт у XV веку. • Положај Срба под османском, хаџбуршком и млетачком влашћу (XVI–XVIII век). • Српска револуција 1804–1835. и њено место у контексту европских збивања. • Развој државних институција. • Развој уставности. • Улога модерних династија (Карађорђевићи, Обреновићи, Петровићи) у развоју српске државности. • Ратови Србије и Црне Горе за независност 1876–1878. • Формирање модерног политичког система и настанак странака (радикалне, либералне и напредњачке). 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе: Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава. <p>Место реализације наставе: • Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Праћење и вредновање: Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестове знања. <p>Оквирни број часова по темама:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Српска држава и државност – 32 часова;

	<ul style="list-style-type: none"> • Разумевање међународног контекста у коме настаје и постоји српска држава. 	<p>ратова и Првог светског рата;</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочи и објасни на историјској карти промене граница српске државе; • лоцира места најважнијих битака које су вођене током Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878, балканских ратова и Првог светског рата; • опише улогу истакнутих личности у Српској револуцији, у развоју државних институција и формирању модерног политичког система, у ослободилачким ратовима 1876–1878, балканским ратовима и Првом светском рату; • изведе закључак о значају уставности за развој модерног политичког система. 	<ul style="list-style-type: none"> • Положај Срба под османском и хаџбурушком влашћу у XIX и почетком XX века. • Србија и Црна Гора у балканским ратовима. • Србија и Црна Гора у Првом светском рату. • Најзначајније личности (вожд Карађорђе Петровић, кнез Милош Обреновић, прота Матеја Ненадовић, митрополит Стефан Стратимировић, Димитрије Давидовић, Тома Вучић Перишић, Илија Гарашанин, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило Обреновић, Владимир Јовановић, Светозар Милетић, краљ Милан Обреновић, владика Петар I Петровић, владика Петар II Петровић, књаз Данило Петровић, књаз Никола Петровић, Лука Вукаловић, Јован Ристић, Стојан Новаковић, Никола Пашић, краљ Александар Обреновић, краљ Петар I Карађорђевић, престолонаследник Александар Карађорђевић, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић...). 	<ul style="list-style-type: none"> • Српски народ у југословенској држави – 22 часова; • Достигнућа српске културе – 10 часова; • Српски народ и Србија у савременом свету – 10 часова. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у
<p>Српски народ у југословенској држави</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о југословенској идеји и носиоцима идеје стварања југословенске државе. • Разумевање међународног контекста у коме настаје 	<ul style="list-style-type: none"> • образложи најважније мотиве и узроке стварања југословенске државе; • уочи значај настанка југословенске државе за српски народ; • идентификује одлике југословенске државе као монархије и као републике; • разликује особености друштвено-политичких 	<ul style="list-style-type: none"> • Југословенска идеја и конституисање државе. • Одлике политичког система у југословенској краљевини (политичке борбе, Видовдански и Октобарски устав, лични режим краља Александра, стварање Бачковине Хрватске и отварање српског питања). • Априлски рат и последице пораза, геноцид над Србима у НДХ. • Отпор, устанак и грађански рат. 	

	<p>југословенска држава.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о одликама југословенске државе; • Проширивање знања о положају српског народа у југословенској држави. • Уочавање улоге знаменитих личности у политичком животу југословенске државе. • Сагледавање међународног положаја југословенске државе. 	<p>система који су постојали у југословенској држави;</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочи и разуме међународни положај југословенске државе; • образложи допринос југословенских антифашистичких покрета победи Савезника у Другом светском рату; • именује најважније личности које су утицале на друштвено-политичка збивања у Југославији. 	<ul style="list-style-type: none"> • Биланс рата и допринос Југославије победи антифашистичке коалиције. • Југославија после Другог светског рата: настанак југословенске федерације; политичке, економске и културне прилике; односи са Истоком и Западом; улога Југославије у Покрету несврстаних; самоуправни концепт социјалистичког развоја, Устав из 1974. године и дезинтеграција СФРЈ; положај српског народа изван република Србије и Црне Горе и сецесионистички ратови 1990-их, настанак нових држава; демографске, економске и културне последице разбијања СФРЈ; питање АП Косово и Метохија и НАТО агресија на СРЈ, раздвајање Србије и Црне Горе. • Најзначајније личности (краљ Александар I Карађорђевић, Никола Пашин, Стјепан Радић, Љуба Давидовић, Светозар Прибићевић, Антон Корошец, Милан Стојадиновић, Влатко Мачек, кнез Павле Карађорђевић, краљ Петар II Карађорђевић, генерал Драгољуб Михаиловић, генерал Милан Недић, Анте Павелић, Јосип Броз Тито, Слободан Милошевић, Франо Туђман...). 	<p>подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања,</p> <ul style="list-style-type: none"> • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учивоници или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле.у настави треба што више користити различите облике организовање активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у
<p>Достигнућа српске културе</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разумевање појма српског културног простора. • Развијање свести о вишевековном континуитету српске културе. 	<ul style="list-style-type: none"> • разликује периоде у којима су настала најзначајнија дела српске културе; • упореди одлике српске културе различитих периода; 	<ul style="list-style-type: none"> • Средновековна култура Срба (језик и писмо, верски карактер културе, Мирослављево јеванђеље, књижевност, најзначајније задужбине, правни споменици). • Последице сеоба на српску културу (утицај западноевропских 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Сагледавање српске културе као дела европског културног наслеђа. • Проширивање знања о највишим дoметима и представницима српске културе. • Развијање свести o значају образовања за општи културни напредак. • Уочавање промена у свакодневном животу код Срба кроз векове. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни утицаје историјских збивања на културна кретања; • опише одинке свакодневног живота код Срба у различитим епохама и областима; • именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе. 	<p>културних кретања на српску културу).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Успон грађанске класе. • Свакодневни живот сеоског и градоког становништва. • Културна и просветна политика – оснивање Велике школе, Универзитета, академије наука, Народног позоришта. • Европски културни утицаји. • Личности – Свети Сава, деспот Стефан Лазаревић, монахиња Јефимија, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, Сава Текелија, Петар II Петровић Његош, Паја Јовановић, Урош Предић, Надежда Петровић, Лаза Костић...). • Српска култура као део југословенског културног простора (културна сарадња и прожимања, наука, уметнички покрети, хуманитарне и спортске организације, популарна култура, личности – Никола Тесла, Михајло Пупин, Михаило Петровић Алас, Јован Цвијић, Милутин Миланковић, Бранислав Нушић, Исидора Секулић, Јован Дучић, Кеценија Атанасијевић, Слободан Јовановић, Сава Шумановић, Иван Мештровић, Иво Андрић, Милош Црњански, Бојан Ступица, Десанка Максимовић, Борислав Пекић, Добрица Ћосић, Александар Петровић, Александар Поповић, Емир Кустурица, Душан Ковачевић...). 	<p>групи, радионице или домаћи задатак),</p> <ul style="list-style-type: none"> • да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму“, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, • коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућавају ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору, • треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, • у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, • пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина,
<p>Српски народ и Србија у савременом свету</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разумевање политичких и економских односа у савременом свету. 	<ul style="list-style-type: none"> • идентификује најважније чиниоце у међународним политичким и економским односима; 	<ul style="list-style-type: none"> • Најутисајније државе и организације у међународним политичким и економским односима. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Сагледавање међународног положаја Србије. • Проширивање знања о најзначајнијим међународним организацијама и чланству Србије у њима. • Проширивање знања о последицама научно-технолошког развоја на живот савременог човека. 	<ul style="list-style-type: none"> • разуме место и улогу Србије у савременом свету; • утврди значај чланства Србије у међународним организацијама; • објасни утицај савремених техничких достигнућа на повезивање људи у свету. 	<ul style="list-style-type: none"> • Улога Организације уједињених нација у очувању мира у свету, борби против сиромаштва и заштити културних споменика. • Геополитички положај Србије. • Чланство Србије у регионалним, европским и светским организацијама (Савет Европе, ОЕБС, ОУН...). • Срби ван Србије (проблем избеглица, Црна Гора, Република Српска, Срби у дијаспори). • Свет почетком XXI века – научни и технолошки развој, интернет, утицај медија на јавно мишљење, популарна култура, глобализација, тероризам, еколошки проблеми... 	<ul style="list-style-type: none"> • у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, • одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета.
--	---	---	--	---

Кључни појмови садржаја: Србија, држава, друштво, политички систем, уставност, култура, уметност, наука

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА

Циљ учења предмета: Стварање знања, вештина и формирање вредносних ставова информатичке писмености неопходних за живот и рад у савременом друштву.

Разред
Годишњи фонд часова

Први
74

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Основе рачунарске технике	Стварање основних знања о математичко-техничким основама информатике, значају и примени рачунара у информационом друштву, структури и принципу рада рачунара, функцији његових компоненти и утицају компоненти на перформансе рачунара	<ul style="list-style-type: none"> објасни значење појмова податак, информација и информатика разликује појмове бит и бајт наведе јединице за мерење количине података претвара меру количине података из једне мерне јединице у другу објасни основне карактеристике информационог друштва наведе опасности и мере заштите здравља од претеране и неправилне употребе рачунара препозна компоненте из којих се састоји рачунар и објасни њихову функционалност објасни намену оперативне и спољашње меморије у рачунарском систему наброји врсте спољашњих меморија и објасни њихове карактеристике објасни сврху софтвера у рачунарском систему наброји врсте софтвера 	<ul style="list-style-type: none"> Информација и информатика Кодирање информација коришћењем бинарног бројевог система Представљање разних типова информација (текстуалне, графичке и звучне) Кодирање карактера, кодне схеме Јединице за мерење количине информација Значај и примена рачунара Карактеристике информационог друштва Утицај рачунара на здравље Структура и принцип рада рачунара Врсте меморије рачунара Процесор Матична плоча Магистрала Улазно-излазни уређаји Утицај компоненти на перформансе рачунара Софтвер, појам и улога у РС Врсте софтвера Намена сваке врсте софтвера 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљем и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Ставове предвиђене темом израђивати и предводити код ученика током свих облика наставе.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежбе <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> рачунарски кабинет <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Потребно је објаснити градијацију "податак-информација-знање" и утврдити значај информатике у прикупљању и чувању података, трансформацији у корисну информацију и интеграцији у знање Кодирање карактера и кодне схеме (ASCII, Unicode) могуће је обрадити и уз тему Текст процесор

<p>Основе рада у рачунарском систему</p>	<p>Стицање знања и вештина неопходних за коришћење могућности оперативних система и система датотека конкретних оперативних система.</p> <p>Оспособљавање ученика за подешавање параметара оперативних система на нивоу корисничког интерфејса.</p> <p>Оспособљавање ученика за спровођење хијерархијске организације, управљање и манипулацију фасциклама и документима.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • објасни сврху (намену) оперативних система • наброји оперативне системе који се данас користе на различитим дигиталним уређајима • изврши основна подешавања радног окружења ОС • разликује типове датотека • хијерархијски организује фасцикле и управља фасциклама и документима (копира, премешта и брише документе и фасцикле) • врши претрагу садржаја по различитим критеријумима • уочава потребу за новим софтвером и инсталира га • врши компресију и декомпресију фасцикли и докумената 	<ul style="list-style-type: none"> • подешавање радног окружења (палете алатки, пречице, лењир, поглед, зум...) • концепти организације • типови датотека • претрага садржаја по различитим критеријумима • манипулација • инсталација 	<ul style="list-style-type: none"> • За вежбање: превођења количине информација из једне мерне јединице у другу, или превођења из декадног бројевног система у бинарни и обратно, може се користити калкулатор (који се налази у саставу оперативних система) • Важно је да се на примерима (звука, температуре, слике) ученицима приближи процес дискретизације информација, која је неопходна ради обраде на рачунару • Указати на основне профилатичке мере при коришћењу рачунара • Ученици треба да упознају функционалне могућности компоненти и принцип рада рачунара без упуштања у детаље техничке реализације (електронске схеме, конструктивни детаљи итд.) • развој компоненти рачунара треба приказати занимљивим видео исечцима и другим материјалима са интернета • пожељно је да се ученицима покаже редослед расклапања и склапања рачунара, и омогући да то сами понове • корисно је да се ученицима укаже на једноставне кварове које могу сами препознати и отклонити • уведени опште појмове, на пример: капацитет меморије, брзина процесора, наставник треба да упозна ученике са вредностима ових параметара на школским рачунарима (користећи „контролну таблу“ оперативних система)
<p>Примена ИКТ-а</p>	<p>Стицање знања, вештина и навика неопходних за успешно коришћење програма за обраду текста</p> <p>Оспособљавање ученика за израду презентација и њихово презентовање</p> <p>Оспособљавање ученика за рад са програмима за табеларне калкулације</p> <p>Оспособљавање ученика за тумачење и разликовање података и информација кроз табеларно, графичко,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • одабере и применује одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретних задатака • креира дигиталне продукте, поново их користи, ревидира и проналази нову намену • користи технологију за прикупљање, анализу, вредновање и представљање података и информација • припреми и изведе аутоматизовану аналитичку обраду 	<ul style="list-style-type: none"> • Интерфејс текст процесора • Једноставнија подешавања интерфејса • Правила слепог кућања • Операције са документима (креирање, отварање, премештање од једног до другог отвореног документа, чување, затварање) • Едитовање текста • Премештање садржаја између више отворених докумената • Уметање у текст: специјалних симбола, 	<ul style="list-style-type: none"> • јединоставне квалове које могу сами препознати и отклонити • уведени опште појмове, на пример: капацитет меморије, брзина процесора, наставник треба да упозна ученике са вредностима ових параметара на школским рачунарима (користећи „контролну таблу“ оперативних система) • за домаћи, ученици могу да, за кућне рачунаре, направе листу компоненти и њихових карактеристика • ради постизања важног педагошког циља: развоја код ученика навике за самостално коришћење помоћне литературе, у овој наставној области ученици за домаћи задатак могу да, коришћењем

	<p>текстуално приказивање, проналажење примене, повезивање са претходним знањем из других предмета</p> <p>Оспособљавање ученика да одберу и примењују одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретног задатка</p> <ul style="list-style-type: none"> • 	<p>података коришћењем табеларних и графичких приказа</p>	<p>датума и времена, слика, текстуалних ефеката</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проналажење и замена задатог текста • Уметање и позиционирање нетекстуалних објеката • Уметање табеле у текст • Логичко структурирање текста (наслови, параграфи, слике, табеле) • Форматирање текста (страница, ред, маргине, проред) • Форматирање текста • Исправљање грешака • Нумерација страница • Израда стилова • Коришћење готових шаблона и израда сопствених шаблона • Писање математичких формула • Генерисање садржаја и индекса појмова • Штампна докумената • Индивидуални и сараднички рад над документима уз коришћење текст процесора у облацима • Подешавање радног окружења програма за израду мултимедијалне презентације • Рад са документима • Додавање и манипулација страницама, слајдовима или фрејмовима • Основна правила и смернице за израду 	<p>рачунарских часописа или интернета, опису конфигурацију рачунарског система која у том моменту има најбоље перформансе</p> <p><u>Основе рада у рачунарском систему</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу • При реализацији овог модула insistирати на вештинама • При подешавању радног окружења посебну пажњу обратити на регионална подешавања • Објаснити ученицима значај хијерархијске организације фасцикли и докуманата • Код копирања, премештања, брисања, претраживања датотека и фасцикли користити већу добро организовану фасциклу са више подфасцикли и датотека <p><u>Примена ИКТ-а</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • insistирати да се ученици навикавају да поштују правила слепог куцања • ученике треба упознати са постојањем два типа текст процесора – оних заснованих на језицима за обележавање текста (нпр. LaTeX, HTML) и WYSIWYG система какав ће се обрађивати у оквиру предмета • ученике треба упознати са постојањем текст процесора који омогућавају дељење докумената и заједнички рад на њима преко интернета (рад у облацима) ученике треба упознати са логичком структуром типичних докумената (молби, обавештења, итд.), школских реферата, семинарских и матурских радова
--	--	---	---	--

			<p>презентације (количина текста и објеката, величина и врста слова, дизајн,...)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Форматирање текста • Додавање објеката (слика, звука, филма,...) • Избор позадине или дизајна-тема • Ефекти анимације (врсте, подешавање параметара, анимационе шеме) • Прелаз између слајдова или фрејмова • Интерактивна презентација (хиперлинкови и дугмад) • Штампање презентације • Подешавање презентације за јавно приказивање • Сараднички рад при изради презентације • Наступ презентера (држање тела, вербална и невербална комуникација, савладавање трење) • Подешавање радног окружења програма за табеларна прорачунавања • Рад са документима • Уношење података (појединачно и аутоматско попуњавање) • Измена типа и садржаја ћелија • Сортирање и филтрирање • Подешавање димензија, премештање, фиксирање и сакривање редова и колона • Додавање и манипулација радним листовима 	<ul style="list-style-type: none"> • за вежбу од ученика се може тражити да неформатирани текст уреде по угледу на уређену верзију дату у формату који се не може конвертовати у документ текст процесора (на пример, pdf-формат или на папиру), користити текстове прилагођене образовном профилу • указати на проблеме који могу да искрсну при покушају да се штампа документ када су инсталирани управљачки програми за више штампача • пожељно је да израду једноставнијих докумената ученици провекбају кроз домаће задатке • Практичну реализацију модула извести у неком од програма за израду презентација (слајд, WEB или презентације у „облацима“) • Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима • При реализацији овог модула insistирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре • Извођење наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде • Резултат рада треба да буде једна комплетна презентација (са текстом, сликама, филмом, линковима) везана за образовни профил • Подстицати креативност код ученика • Ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација – које ће самостално радити – заснован на бодовању свих битних елемената презентације • Insistirати на важности квалитетног презентовања
--	--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> Уношење формула са основним аритметичким операцијама Референце хелија Функције за сабирање, средњу вредност, најмању, највећу, пребројавање, заокруживање Логичке функције Копирање формула Форматирање хелија Типови графикана, приказивање података из табеле Подешавање изгледа странице документа за штампање (оријентација папира, величина, маргине, прелом стране, уређивање заглавља и подножја, аутоматска нумерација страна) Преглед пре штампе, аутоматско штампање заглавља колоне, штампање опсега хелија, целог радног листа, целог документа, графикана, одређивање броја копија 	<ul style="list-style-type: none"> Последња два часа резервисати за презентацију ученичких радова и дискусију о њима Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре Избор функција прилагодити нивоу знања ученика и потребама образовног профила Извођење наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде При вршењу калкулација сам процес приказати кроз алгоритамске шеме (улаз - процес - излаз, код линијских проблема, а код коришћења условних наредби приказати и разгранату структуру) <p><u>Интернет и електронска комуникација</u></p> <ul style="list-style-type: none"> вебје крстарења (енгл. surf) и претраживања требало би да су у функцији овог, али и других предмета, како би се код ученика развијала навика коришћења интернета за прикупљање информација за потребе наставе преузимање датотека са вебa вебзати на датотекама разних типова (текст, слика, клип) ученицима треба објаснити како раде претраживачки системи и о чему треба водити рачуна да би се остварила ефикаснија претрага израда презентације се може илустровати на примеру неке од обрађених тема ради утврђивања и систематизовања изабране теме
Рачунарске мреже, интернет и електронска комуникација	Оспособљавање ученика за коришћење Интернет-сервиса, коришћење ресурса локалне мреже и упознавање са принципом функционисања глобалних мрежа	<ul style="list-style-type: none"> приступа садржајима на интернету, претражује интернет и преузима жељене садржаје користи електронску пошту користи интернет мапе, виртуелни телефон и сличне веб-сервисе 	<ul style="list-style-type: none"> Сервиси интернета: World Wide Web, FTP, електронска пошта, веб-форуми Веб-читачи Претраживачи Интернет мапе Виртуелни телефон Социјални програми (мреже) и њихово коришћење 	

		<ul style="list-style-type: none"> • објасни појмове електронска трговина и електронско банкарство • објасни како функционише учење на даљину • уочи важност поштовања правних и етичких норми при коришћењу интернета • објасни предности умрежавања • наведе могуће структуре локалне мреже и уређаје који се користе за умрежавање • користи ресурсе локалне мреже • објасни у чему је разлика између рачунара-сервера и рачунара-клијената • објасни чему служи рутер и шта је рутирање • објасни који посао обављају интернет-провајдери 	<ul style="list-style-type: none"> • Електронска трговина, електронско банкарство, учење на даљину • Право и етика на интернету • Локалне мреже • Повезивање чворова мреже • Рачунари-сервери и рачунари-клијенти • Интернет-провајдери и њихове мреже • Технологије приступа интернету • Глобална мрежа (интернет) • Интернет протокол • IP шема адресирања • Рутер и рутирање • Организација домена и доменских имена • Систем доменских имена DNS (Domain Name System) • Формирање локалне мреже • Делење ресурса локалне мреже • Навигација кроз локалну мрежу • Повезивање локалне мреже са глобалном мрежом (интернетом) 	<ul style="list-style-type: none"> • одељење се може поделити на групе које ће креирати презентације свих наставних тема које су обрађене • ученике упутити да коришћењем интернета дођу до садржаја битних за израду презентације на задату тему • ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација – које ће самостално радити – заснован на бодовању свих битних елемената презентације <p><u>Праћење и вредновање</u></p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Праћење остварености исхода 2. Тестове знања <p>Тестове практичних вештина</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Основе рачунарске технике 12 часова • Основе рада у рачунарском систему 10 часова • Примена ИКТ-а 38 часова • Рачунарске мреже, интернет и електронска комуникација 14 часова
--	--	--	---	---

Кључни појмови садржаја: податак, информација, хардвер, софтвер, рачунарски систем, документ, датотека, фолдер, рачунарска мрежа, интернет

Назив предмета: **ГЕОГРАФИЈА**
 Годишњи фонд часова: **37**
 Разред: **Први**

Циљеви учења:

- Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука.
- Стицање нових актуелних знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи.
- Стицање знања и објашњења о савременим географским појавама, објектима и процесима на територији Републике Србије.
- Стицање нових актуелних знања о порасту, кретањима, структурним променама и територијалном размештају становништва.
- Разумевање актуелне географске стварности наше земље и савременог света.
- Развијање осећања припадности својој нацији као делу интегралног света, изградња и неговање националног и културног идентитета у мултиетничком, мултикултуралном и мултијезичком свету.
- Осposобљавање ученика да применују географско знање и вештине у даљем образовном и професионалном развоју.
- Осposобљавање ученика за одговорно опхођење према себи и окружењу за активно учествовање у заштити, обнови и унапређивању животне средине.

ТЕМА	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Увод	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише предмет изучавања, значај, развој и место географије у систему наука • разликује природне и друштвене елементе географског простора и схвата њихове узајамне узрочно-последичне везе и односе • одреди место географије у систему наука • препозна значај и практичну примену географских сазнања 	<ul style="list-style-type: none"> • Предмет проучавања, подела и место географије у систему наука 	<p>На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава 37 часова</p>
Савремене компоненте географског положаја Србије	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише појам и функције државних граница, разуме државно уређење Србије и познаје државна обележја: грб, заставу, химну • објашњава на карти положај и величину територије Србије уз кратак опис битних карактеристика граница са суседним земљама • дефинише појам Југоисточна Европа, лоцира на карти Балканско полуострво и идентификује његове опште географске карактеристике: физичке, културне и демографске • анализира промене на политичкој карти Балканског полуострва: настанак и распад Југославије, стварање нових држава и облици њихове сарадње • уочава предности и недостатке географског положаја Србије 	<ul style="list-style-type: none"> • Површина, границе, државно уређење и државна обележја Србије • Савремене компоненте географског положаја Србије 	<p>Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • коришћење савремених електронских помагала, • аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја • коришћење информација са Интернета • коришћење интерактивних метода рада • коришћење географских и историјских карата, општих и тематских • коришћење писаних извора информација (књиге, статистички подаци, часописи...)

<p>Природни ресурси Србије и њихов економско географски значај</p>	<ul style="list-style-type: none"> • одреди у геолошком саставу Србије заступљеност стена различите старости, састава и порекла значајних за појаву руда и минерала • ложира у оквиру геотектонске структуре Србије велике целине: Динариди, Вардарска зона, Српско-македонска маса, Карпато-балканиди, Мезијска плоча, Тиса-Дакција и објасни њихов постанак (деловање унутрашњих тектонских и спољашњих сила) • идентификује основне макро-целине рељефа Србије: Панонски басен и Планинску област • одреди планинску област и направи картографски преглед раседних и набраних планина и већих котлина • објасни елементе и факторе климе, разликује климатске типове у Србији и њихове одлике • направи преглед водног богатства Србије: одреди на карти развоја сливова, објасни постанак, поделу и значај језера и термоминералних вода • закључује о економском значају вода за снабдевање насеља, наводњавање, производњу хидроенергије, пловидбу, рибарство и туризам • дискутује о загађивачима, последицама и мерама заштите • познаје утицај физичко-географских фактора на формирање типова вегетације и разноврсност животињског света панонске и планинске области Србије • дефинише појам природне средине, предмет проучавања заштите природе, значај заштите и унапређивања природе • наведе елементе природне средине, загађиваче воде, ваздуха, земљишта; последице загађивања и мере заштите • препозна појаве штетне по своје природно и културно окружење и активно учествује у њиховој заштити, обнови и унапређивању • дефинише: парк природе, предео изузетних одлика, резерват природе, споменик природе и природне реткости 	<ul style="list-style-type: none"> • Рљеф Србије • Клима, биљни и животињски свет (одлике и значај) • Воде и водни ресурси, састав и карактер тла • Заштићена природна добра у Србији и заштита, очување и унапређивање природе 	<p><u>Пређење и вредновање</u></p> <p>Вредновање остварености исхода вршић кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестовни знања <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • увод (2 часа) • савремене компоненте географског положаја Србије – (4 часа) • природни ресурси Србије и њихов економско географски значај (5 часова) • становништво и насеља Србије (6 часова) • привреда Србије (3 часа) • регионалне целине Србије (10 часова) • Србија и савремени процеси у Европи и свету (7 часова)
---	--	---	--

<p>Становништво и насеља Србије</p>	<ul style="list-style-type: none"> опише антропогеографска обележја и историјско-географски континуитет насељавања Србије објасни кретање становништва и територијални размештај становништва у Србији укаже на промену броја становника Србије и наведе факторе који условљавају промене становништва уз помоћ графичких метода анализира основне демографске одлике; да их објашњава, врши предвиђања и изводи закључке . дефинише појмове: наталитет, морталитет и природни прираштај. дефинише појам миграције и разликује типове и видове миграција објасни структуру становништва у Србији (биолошка, економска, социјална, национална) разликује појмове: националног, етничког и културног идентитета изгради став о једнаким правима људи без обзира на расну, националну, верску и другу припадност објасни демографске проблеме и популациону политику у Србији објасни радне миграције у европске земље и именује државе и градове у којима има нашег становништва објасни исељавање нашег становништва на ваневропске континенте разликује фазе у исељавању Срба у прекоокеанске земље менује државе и градове у којима живи наше становништво дефинише појам насеља објасни постанак, развој и размештај насеља Србије наведе факторе развоја и трансформације насеља и њихових мрежа и система менује антропогена културна добра и објасни њихову заштиту 	<ul style="list-style-type: none"> Антропогеографска обележја. Историјско-географски континуитет насељавања Србије Кретање и територијални размештај становништва (наталитет, морталитет и природни прираштај) Миграције. Појам, значај, типови и видови Структура становништва: биолошка, економска, социјална, национална (етничка и верска) Демографски проблеми и популациона политика у Србији Постанак, развој и размештај насеља Србије Подела насеља. Сеоска, градска, приградска и привремена Економско-географски фактори развоја и трансформације насеља и њихових мрежа и система Градски центри и њихова улога у регионалној организацији Србије Антропогена културна добра и њихова заштита. 	
<p>Привреда Србије</p>	<ul style="list-style-type: none"> анализира утицај природних и друштвених чиниоца на условљеност развоја и размештаја привреде Србије и групише гране привреде по секторима 	<ul style="list-style-type: none"> Основне карактеристике привреде Србије и место туризма и њој 	

	<ul style="list-style-type: none"> • анализира утицај природних и друштвених фактора на развој туризма, дефинише и наведе поделу туризма 	
Регионалне целине Србије	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише појам регије и направи картографски преглед регионалних целина Србије • ложира на карти Србије границе Војводине и њених предеоних целина и препозна њене природне и друштвене одлике • покаже на карти Србије границе Шумадије и Поморавља и наведе њихове природне и друштвене одлике • препозна на карти Србије границе Западне Србије и опише њене природне и друштвене одлике • покаже на карти Србије Старовлашко-рашку висију уз анализу њених природних и друштвених одлика • ложира на карти Србије границе Источне Србије и наведе њене природне и друштвене одлике • препозна на карти Србије границе Јужног Поморавља и препозна његове природне и друштвене одлике • покаже на карти Србије границе Косова и Метохије и дискутује о његовим природним и друштвеним одликама 	<ul style="list-style-type: none"> • Војводина • Шумадија и Поморавље (Западно и Велико) • Западна Србија • Старовлашко-рашка висија • Источна Србија • Јужно Поморавље • Косово и Метохија
Србија и савремени процеси у Европи и Свету	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише појмове: процес интеграције, демократска регионализација, глобализација • објасни економске интеграције на Балкану и у југоисточној Европи и познаје мирољубиву политику Србије у међународним оквирима и на Балкану • опише историјат развоја, наведе циљеве и дефинише проблеме унутар Уније • објасни услове које Србија треба да испуни да би постала равноправна чланица заједнице • опише историјат развоја УН, наведе циљеве и структуру организације и образложи приврженост Србије УН • дефинише појам глобализације и разликује политичке, територијалне, економске, културне и друге видове глобализације 	<ul style="list-style-type: none"> • Сарадња Србије са другим државама и међународним организацијама • Европска унија - оснивање, чланице, циљеви, проблеми, фондови и њихова приступачност • Уједињене нације. Структура и међународни значај. Србија и УН • Глобализација као светски процес

Кључни појмови садржаја: Србија, природни ресурси, популациона политика, национални идентитет, глобализација средине.

Назив предмета:
Годишњи фонд часова:
Разред:

ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**37****Први**

- Проширивање знања о односу човека и животне средине;
- Разумевање структуре екосистема и биосфере;
- Схватање концепта одрживог развоја;
- Проширивање знања о различитим облицима загађивања животне средине и њиховим утицајима на здравље човека.

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Основни појмови екологије	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о предмету истраживања и значају екологије • Схватање структуре екосистема/биосфере и процеса који се у њима одвијају • Разумевање значаја биодиверзитета за опстанак живота на Земљи 	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише предмет истраживања и значај екологије • објасни структуру екосистема • објасни процесе који се одигравају у екосистему • анализира међусобне односе организама у ланцима исхране • објасни структуру биосфере • анализира биогеохемијске циклусе у биосфери • утврђује значај биодиверзитета за опстанак живота на Земљи 	<ul style="list-style-type: none"> • Дефиниција, предмет истраживања и значај екологије • Структура екосистема • Процеси који се одигравају у екосистему • Биодиверзитет • Биосфера као јединствени еколошки систем Земље 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима евидентирања и оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз комбинацију различитих облика наставног рада и врста наставе (дидактичких модела)</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кабинет за биологију, виваријум, биолошка радионица, универзална учионица, адекватни објекти изван школског комплекса, природа <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • поштовање свих дидактичких принципа • примена наставних средстава, реализација теренске наставе, реализација биолошких/еколошких наставних екскурзија • комбиновање различитих дидактичких модела (проблемска, тимска настава биологије)
Животна средина и одрживи развој	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о изворима и врстама загађивања животне средине • Разумевање концепта одрживог развоја • Разумевање значаја различитих облика заштите и унапређивања животне средине • Развијање свести о последицама 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе изворе загађивања животне средине • анализира врсте загађивања свог непосредног окружења • процени последице загађивања животне средине • објасни значај одрживог развоја • наведе облике енергетске ефикасности • наведе узроке нестајања биљних и животињских врста на територији Србије • испољи одговоран однос према домаћим животињама, кућним љубимцима, огледним животињама, 	<ul style="list-style-type: none"> • Извори загађивања животне средине • Последице загађивања животне средине • Заштита животне средине и одрживи развој • Глобалне промене у животnoj средини и њихове последице 	

	глобалних климатских промена	крзнашцима и осталим угроженим животињским и биљним врстама <ul style="list-style-type: none"> • процени последице глобалних климатских промена 		<ul style="list-style-type: none"> • реализација самосталних ученичких radova (есеји, презентације, реферати, пројекти) <p>Пређење и предпоставе</p> <p>Евидентирање и оцењивање ученика (путем усмене и писане провере знања, тестирања, израде презентација и пројеката)</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • основни појмови екологије (13 часова) • животна средина и одрживи развој (13 часова) • еколошка култура (11 часова) <p>Број часова по теми потребно је прилагодити годишњем фонду часова.</p>
Еколошка култура	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о начинима и значају одржавања личне хигијене и хигијене животног и радног простора • Схватање значаја правилне употребе производа • Разумевање различитих утицаја на здравље човека 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни значај одржавања личне хигијене, хигијене животног и радног простора • разликује адитиве опасне по здравље • објасни значај употребе производа у складу са декларацијом и упутством у циљу очувања сопственог здравља и заштите животне средине • процени значај употребе биоразградиве амбалаже • објасни начине и значај одлагања отпада • протумачи утицаје стреса, буке, психоактивних супстанци, брзе хране и физичке активности на здравље човека 	<ul style="list-style-type: none"> • Уређење животног и радног простора • Потрошачка култура • Употреба ГМ хране • Утицај савременог начина живота на здравље човека 	

Кључни појмови садржаја: екосистем, биодиверзитет, животна средина, одрживи развој, здравље

Назив предмета:
Годишњи фонд часова:
Разред:

СОЦИОЛОГИЈА СА ПРАВИМА ГРАЂАНА

31

Трети

- Оспособљава ученика за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва
- Развија способност, код ученика, за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву;
- Унапређује ученичке способности за све облике комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става;

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Структура и организација друштва	Упознавање са функционисањем, структуром и организацијом друштва	<ul style="list-style-type: none"> • објасни структуру и организацију друштва • објасни улогу друштвених група с посебним освртом на брак и породицу • објасни друштвену поделу рада • објасни узроке друштвеног раслојавања • наведе друштвене установе и друштвене организације и направи разлику између њих • разликује особености сеоског и градског становништва 	<ul style="list-style-type: none"> • Појам и елементи друштва • Друштвене групе • Брак и породица • Друштвена подела рада • Друштвено раслојавање • Друштвене установе и организације • Насеља и становништво 	<ul style="list-style-type: none"> • На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (31 час) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Користити актуелне примере из штампе и других медија релевантне за предмет • Користити Устав и релевантне законе у зависности од садржаја који се обрађује <p>Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. праћење остварености исхода 2. тестове знања 3. тестове практичних вештина <p>Оквирни број часова по темама</p>
Држава и политика	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са политиком као вештином управљања друштвом • Оспособљавање за демократско мишљење • Упознавање са функционисањем државних институција и органа власти 	<ul style="list-style-type: none"> • опише улогу политике у друштву • објасни појам, развој и облике демократије • разликује законодавну, извршну и судску власт • разликује удружења грађана и политичке партије • препозна идеолошке разлике партија и 	<ul style="list-style-type: none"> • Политика - вештина управљања друштвом • Појам и развој демократије • Конститутивни елементи државе • Подела власти • Организације грађана • Политичке партије • Избори • Скупштина • Државни органи власти • Облици аутономије 	<p>Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. праћење остварености исхода 2. тестове знања 3. тестове практичних вештина <p>Оквирни број часова по темама</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Развијање знања о аутономији и локалној самоуправи 	<p>поделу на левицу, десницу и центар</p> <ul style="list-style-type: none"> објасни изборни поступак и конституисање скупштине и владе разликује државне органе власти разликује аутономију и локалну самоуправу објасни функционисање локалне самоуправе 	<ul style="list-style-type: none"> Демократска локална самоуправа 	<ul style="list-style-type: none"> Структура и организација друштва (9 часова) Устав и правна држава у Србији (4 часова) Држава и политика (6 часова) Грађанин и његова права и слободe у Србији (4 часа) Култура и друштво (5 часова) Друштвене промене и развој друштва (3 часа)
Грађанин и његова права и слободe	<p>Богатење знања о људским правима и слободама и о улози појединца у друштвеном и политичком животу</p>	<ul style="list-style-type: none"> учава значај поштовања људских права и слобода наведе на који начин се штите права и слободe грађана 	<ul style="list-style-type: none"> Политичке слободe и права грађана Економске слободe и права грађана Личне слободe и права грађана Остале слободe и права грађана Заштита уставом гарантованих права и слобода 	
Устав и правна држава у Републици Србији	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са Уставом Републике Србије, његовим историјским претечима и правосудним системом Републике Србије 	<ul style="list-style-type: none"> образложи значај устава као највишег правног акта разликује устав од закона направи преглед развоја уставности у Србији уочи значај владавине права и правне државе наведе основне одредбе Устава Републике Србије објасни функционисање правосудног система Републике Србије 	<ul style="list-style-type: none"> Значење Устава Републике Србије Принципи уставност и законитости Уставни суд Редовни судови 	
Култура и друштво	<ul style="list-style-type: none"> Развијање знања о културним тековинама 	<ul style="list-style-type: none"> уочи разлику и сличности између 	<ul style="list-style-type: none"> Појам културе и цивилизације Религија 	

		<p>културе и цивилизације</p> <ul style="list-style-type: none"> • објасни појам религије као важног облика друштвене свести • идентификује монотеистичке религије и објасни специфичности хришћанства • разликује обичај и морал • препознаје разлику између уметности, масовне културе, подкултуре, шунда и кича 	<ul style="list-style-type: none"> • Настанак религијског мишљења • Монотеистичке религије • Хришћанство • Обичај и морал • Уметност • Масовна култура
Друштвене промене и развој друштва	<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва • Стицање знања о хоризонталној и вертикалној покретљивости друштва 	<ul style="list-style-type: none"> • идентификује друштвене промене • уочава основне карактеристике хоризонталне и вертикалне покретљивости • препозна друштвени развој • критички процењује различите аспекте глобализације 	<ul style="list-style-type: none"> • Појам и врсте друштвених промена • Друштвена покретљивост Друштвени развој

Кључни појмови садржаја: друштвени односи, друштвене групе, религија, продица, морал, друштво, политика

Б: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

Назив програма:

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова:

37

Разред:

Први

Циљеви учења:

- Стицање знања, развијање вештина, усвајање вредности и формирање ставова који су претпоставка за успешан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву;
- Оснаживање ученика за поштовање, одбрану и афирмацију вредности демократског друштва;
- Јачање друштвене кохезије, уважавање различитости и подршка сузбијању сваког облика дискриминације и насиља.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ЈА, МИ И ДРУГИ	<ul style="list-style-type: none"> • Подстицање ученика на међусобно упознавање • Подстицање ученика да сагледају међусобне сличности и разлике и уваже их • Развој негативног става према било ком облику дискриминације 	<ul style="list-style-type: none"> • Анализира своје особине и да их представи другима • Препозна, анализира сличности и разлике унутар групе • Прихвати друге ученике и уважи њихову различитост • Препозна предрасуде, стереотипе, дискриминацију, нетолеранцију по различитим основама • Сагледа могуће последнице нетолеранције, дискриминације, стереотипа, предрасуда и начине 	<ul style="list-style-type: none"> • Лични идентитет • Откривање и уважавање разлика • Група припадност • Стереотипи и предрасуде • Толеранција и дискриминација 	<ul style="list-style-type: none"> • На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p>Облици наставе Програм се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава <p>Подела одељења на групе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одељење се не дели на групе <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава се реализује у учионици <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Активности на првим часовима треба тако организовати да се обезбеди међусобно упознавање ученика, упознавање ученика са циљевима и наставним садржајима програма, али и тако да наставник добије почетни увид у то са каквим знањима, ставовима и
КОМУНИКАЦИЈА У ГРУПИ	<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за комуникацију у групи 	<ul style="list-style-type: none"> • Искаже, образложи и брани мишљење аргументима • Активно слуша • Дебатuje и дискутује на неутрожавајући начин, уважавајући мишљење других • Објасни разлику између дијалога и дебате • Објасни разлоге и начине настанка гласина у свакодневној комуникацији и објасни последице које изазивају гласине 	<ul style="list-style-type: none"> • Самопоуздано реаговање • Гласине • Неслушање, активно слушање • Неотгужује поруке • Изражавање мишљења • Вођење дебате и дијалога 	

<p>ОДНОСИ У ГРУПИ/ ЗАЈЕДНИЦИ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за рад у групи/тиму и међусобну сарадњу • Подстицање ученика да сукобе решавају на конструктиван начин и избегавају сукобе • Оспособљавање ученика да препознају примере насиље у својој средини и преузму одговорност за сопствено понашање у таквој ситуацији 	<ul style="list-style-type: none"> • Ради у групи/тиму • Препозна предности групног/тимског рада • Учествоје у доношењу групних одлука • Разликује могуће облике учешћа младих у друштвеном животу • Објасни потребу и важност партиципације младих у друштвеном животу • Објасни степене и облике учешћа младих у друштвеном животу • Објасни разлоге, ток и последнице сукоба • Објасни ефекте конфликта на ток комуникације • Уочи факторе који одређују понашање у ситуацијама конфликта • Анализира сукоб из различитих улова, (препознаје потребе и страхове актера сукоба) и напав конструктивна решења прихватљива за обе стране у сукобу. • Образложи предности конструктивног начине решавања сукоба • Објасни значај посредовања у сукобу • Препозна и објасни врсте насиља • Идентификује и анализира узроке насиља у својој средини, међу вршњацима, школи • Идентификује и анализира могуће начине реаговања појединца у ситуацијама вршњачког насиља, из позиције жртве и посматрача • Прихвати одговорност за сопствено понашање 	<ul style="list-style-type: none"> • Сарадња • Групни рад • Групно одлучивање • Учешће младих: "Лестница партиципације" • Радити заједно • Динамика и исход сукоба • Ставови поступања у конфликтима • Сагледавање проблема из различитих углова • Налажење решења • Постизање договора • Извини • Посредовање • Насиље у околини • Вршњачко насиље • Насиље у школи. • Постизање мира 	<p>вештинама из области грађанског васпитања група располаже с обзиром да нису сви ученици у основној школи похађали наставу грађанског васпитања у истој мери.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. • Квалитет наставе се обезбеђује одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. • Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. • Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ организационих активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за
---	---	--	--	--

				<p>процес стицања знања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за програм</p> <ul style="list-style-type: none"> • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика <p><u>Праћење и вредновање</u> Вредновање се вршити кроз праћење остварености исхода</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ја, ми и други (9 часова) • Комуникација у групи (12 часова) • Односи у групи/заједници (16 часова)
--	--	--	--	---

Кључни појмови садржаја: идентитет, стереотипи и предрасуде, толеранција и дискриминација, комуникација, насиље, жртва, одговорност

Назив програма:
Годишњи фонд часова:
Разред:

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
35
Други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са врстама права и природом (универзалност, целовитост, недељивост) Упознавање ученика са начинима и механизмима заштите права Сагледавање значаја личног ангажовања у заштити сопствених права и права других људи 	<ul style="list-style-type: none"> Објасни значење и смисао људских права Разликује врсте људских права (лична, политичка, социјалноекономска, културна, здравствена права) Анализира и објашњава однос права и одговорности Објасни целовитост и узајамну повезаност људских права Објасни универзалност и развојност људских права Објашњава потребу посебне заштите права детета Проналази примере и показатеље остваривања и кршења људских права Процени положај појединца и друштвених група са аспекта људских права Објасни механизме и начине за заштиту људских права Анализира и тумачи основна међународна и домаћа документа из области људских права Објасни улогу најзначајнијих институција и процедуре заштите људских права Објасни улогу појединца и група у заштити људских права 	<ul style="list-style-type: none"> Потребе и права Права и правила Права и закони Међународна документа о заштити права Права и вредности Врсте права Односи међу правима Сукоб права Дечја и људска права Конвенције и заступљеност права у штампани Одговорност одраслих Одговорност деце Кршење права детета Заштита права детета 	<ul style="list-style-type: none"> На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Програм се реализује кроз следеће облике наставе: <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава Подела одељења на групе Одељење се не дели на групе Место реализације наставе Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексјама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и
ПЛАНИРАЊЕ И ИЗВОЂЕЊЕ АКЦИЈЕ	<ul style="list-style-type: none"> Подстицање ученика на активну 	<ul style="list-style-type: none"> Идентификује проблеме у својој локалној заједници/ школи Анализира изабране проблеме, 	<ul style="list-style-type: none"> Избор проблема Идентификација могућих решења 	

	<p>партиципацију у животу школе</p> <ul style="list-style-type: none"> Развијање вештина планирања акција 	<p>изучава их</p> <ul style="list-style-type: none"> Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука Формулише циљеве и кораке акције Иницира активности ,прати их и оцењује их Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције 	<ul style="list-style-type: none"> Припрема нацрта акције Реализација акције (ван редовних часова и учioniце) Анализа реализоване акције Представљање резултата акције 	<p>реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности.</p> <ul style="list-style-type: none"> У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за програм За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика <p><u>Праћење и предновање</u> Вредновање се вршити кроз праћење остварености исхода</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Прива и одговорности (15 часова) Планирање и извођење акције (20 часова)
--	--	---	--	---

Кључни појмови садржаја: права, одговорност, грађанска акција

Назив програма:
Годишњи фонд часова:
Разред:

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
31
Трећи

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ДЕМОКРАТИЈА И ПОЛИТИКА	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање појмова демократија, политика, власт, грађански живот Упознавање са механизмима функционисања демократије и институцијама демократије Сагледавање значаја и начина контроле и ограничења власти у демократији 	<ul style="list-style-type: none"> Објасни појмове демократија, политика, власт, грађански живот Наведе разлике између демократског и недемократског начина одлучивања Објасни разлике између непосредне и посредне демократије Анализира различите начине ограничавања власти Разликује надлежности законодавне, извршне и судске власти 	<ul style="list-style-type: none"> Демократија, политика и власт Функционисања институције демократије Механизми и начини контроле и ограничења власти у демократском поретку 	<ul style="list-style-type: none"> На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p>Облици наставе Програм се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава <p>Подела одељења на групе</p> <ul style="list-style-type: none"> Одељење се не дели на групе <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава се реализује у учионици
ГРАЂАНИН И ДРУШТВО	<ul style="list-style-type: none"> Сагледавање улоге грађанина/грађанке у демократском друштву Упознање се са радом локалне самоуправе Сагледавање улоге и карактеристика цивилног друштва у демократији Сагледавање значаја и начина учествовања грађанина/грађанке у политици 	<ul style="list-style-type: none"> Разуме политичко одређење појма грађанин/грађанка Разуме значај поштовања закона у демократској држави Објасни улогу локалне самоуправе и послове којима се она бави Објасни карактеристике и улогу цивилног друштва Наведе могућности утицаја грађана на власт, правни и политички систем (различите форме грађанског удруживања, различите форме грађанских иницијатива и акција) Идентификује и анализира факторе који ометају/ подстичу демократски развој друштва 	<ul style="list-style-type: none"> Однос државе и грађанског друштва Појам грађанина Значај и начин учествовања грађанина у политици Улога грађана у остваривању права 	<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. Квалитет наставе се обезбеђује услађавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају

<p>ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА И ПРАВО НА ГРАЂАНСКУ ИНИЦИЈАТИВУ</p>	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са суштином грађанских права и правом на грађанску иницијативу Сагледавање улоге грађана у остваривању људских права у демократском друштву Сагледавање неопходности и начина активног учешћа грађана у демократском друштву 	<ul style="list-style-type: none"> Објасни појам људских права Наведе врсте људских права и објасни њихов садржај Анализира представљање људских права у актуелним медијима Објасни улогу појединца у заштити и остваривању људских права Објасни појам грађанске иницијативе Наведе надлежности општине и послове којима се она бави Разликује формалну од неформалне иницијативе Наведе форму и садржај формалног предлога грађанске иницијативе Наведе структуру, функционисање, правила и процедуре рада Скупштине Изведе симулацију заседања Скупштине поштујући све процедуре у процесу доношења одлука на предлог грађана Објасни појам, карактеристике, улогу и врсте удруживања грађана Идентификује и анализира активности и акције удружења грађана у својој локалној заједници. 	<ul style="list-style-type: none"> Право на грађанску иницијативу Партиципација грађана у процесу доношења одлука и право на самоорганизовање грађана Улога невладиних организација 	<p>ставове и вредности демократског друштва.</p> <ul style="list-style-type: none"> Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања знања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за програм За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика <p>Праћење и вредновање Вредновање се вршти кроз праћење остварености исхода</p> <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> Демократија и политика (6 часова) Грађанин и друштво (7 часова) Грађанска и политичка права и право на грађанску иницијативу (12 часова) Планирање конкретне акције (6 часова)
<p>ПЛАНИРАЊЕ КОНКРЕТНЕ АКЦИЈЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> Подстицање и оспособљавање ученика за планирање заједничких акција и пројеката у локалној заједници 	<ul style="list-style-type: none"> Идентификује проблеме у својој локалној заједници Анализира изабране проблеме, изучава их Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима Сарађује са члановима тима и 	<ul style="list-style-type: none"> Избор проблема Идентификација могућих решења Припрема нацрта акције Реализација акције (ван редовних часова и учионице) Анализа реализоване акције 	

		<ul style="list-style-type: none"> учествује у доношењу одлука • Формулише циљеве и кораке акције • Иницира активности ,прати их и оцењује • Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	<ul style="list-style-type: none"> • Представљање резултата акције	
--	--	--	---	--

Кључни појмови садржаја: демократија, политика, власт, грађанин, грађанска иницијатива, невладине организације

Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ

Назив програма:
Годишњи фонд часова:
Разред:

СТРАНИ ЈЕЗИК II
35+31

Други и трећи разред

Развивање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику.

Циљеви учења:

Нивои општих и појединачних постигнућа дефинисани су према Заједничком европском референтном оквиру за живе језике.

- До краја четвртог разреда гимназије ученик/ученица треба да савлада *први страни језик* до нивоа B1+, односно B2 уколико се ради о енглеском језику, а *други страни језик* до нивоа A2+, односно B1 уколико се ради о енглеском језику.
- До краја четворогодишње средње стручне школе ученик/ученица треба да савлада *први страни језик* до нивоа B1, а *други страни језик* до нивоа A2+. Такође, до краја четворогодишње средње стручне школе ученик/ученица треба да савлада основне аспекте језика струке (терминологија и регистар).
- До краја трогодишње средње стручне школе ученик/ученица треба да савлада *први страни језик* до нивоа A2+, а *други страни језик* до нивоа A2. Такође, ученик/ученица трогодишње средње стручне школе треба да савлада и неке основне аспекте језика струке (терминологија и регистар).

Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине (разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине (говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за један ниво ниже (на пример, B1+ рецептивно, B1 продуктивно; B2 рецептивно, B1+ продуктивно; A2+ рецептивно, A2 продуктивно, итд.)

ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
<p>РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА</p> <p>Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора</p>	<p>На крају трећег разреда ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са активностима на часу (говор наставника и другова, аудио и аудио-визуелни материјали у настави) • разуме једноставне фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији уз отежавајуће околности природне комуникације (бука на улици, телефонски разговори, интервју лицем у лице, телефонским путем или путем скајпа итд.) • ослањајући се на општа знања и искуства, реконструираше непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује кључне елементе поруке • после првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања 4-5 минута у зависности од степена познавања теме и 	<p>ОПШТЕ ТЕМЕ</p> <p>Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) Познати градови и њихове знаменитости, региони у матичним земљама Спортови и позната спортска такмичења Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике) Медији (штампа, телевизија, интернет) Интересантне животне приче и догађаји Свет компјутера (распрострањеност,</p>	<p><u>Препоруке за реализацију наставе</u></p> <p>За наставу изборног програма предложен је програм страног језика за средње школе (шеста година учења). С обзиром на то да је број часова приближно исти као у првом разреду средње школе и да су ученици имали други страни језик у основној школи, реализацију наставе треба прилагодити околностима (један час недељно) и интересовањима ученика. То се највише односи на теме и граматичке садржаје које сам наставник може да подели на</p>

	<p>контекста) постави хипотезе у вези са:</p> <ul style="list-style-type: none"> - врстом усменог текста који слуша, нпр. објава преко разгласа, интервју, рекламе и друго - бројем саговорника, њиховим статусом и намерама - општим садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (исључне речи, интонацију и др.) <ul style="list-style-type: none"> • после другог и по потреби наредних слушања (у зависности од тежине текста и налога за слушање): <ul style="list-style-type: none"> - провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту и садржај усменог текста, на статус, намере и међусобне односе саговорника - разуме најбитније елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања - увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења • разуме општи садржај кратких, прилагођених текстова стручне садржине 	<p>примена, корист и негативне стране)</p> <p>КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ</p> <p>Представљање себе и других Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) Давање једноставних упутстава и команди Изражавање молби и захвалности Изражавање извињења Изражавање потврде и негирање Изражавање допадања и недопадања Изражавање физичких сензација и потреба Исказивање просторних и временских односа Давање и тражење информација и обавештења Описивање и упоређивање лица и предмета Изрицање забране и реаговање на забрану Изражавање припадања и поседовања Скретање пажње Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања Тражење и давање дозволе Исказивање честитки Исказивање препоруке Изражавање хитности и обавезности Исказивање сумње и несигурности</p>	<p>две школске године.</p> <p>Облици наставе Програм се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • комуникативна настава страних језика уз примену техника рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungsorientierter FSU) • слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучних записа • рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације, итд.) • мануелне активности (израда панча, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.) • дебате и дискусије примерене узрасту (дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему) • мини-проекти и обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате
<p>ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја</p>	<ul style="list-style-type: none"> • напише повезане реченице о неким свакодневним аспектима из свог окружења • напише краћи извештај, опис неког догађаја, дешавања или активности из личног искуства користећи свакодневне речи и фразе прилагођене комуникативној ситуацији • напише једноставне повезане реченице о породици, свом окружењу и интересовањима • напише веома кратке формалне и неформалне текстове (до 80 речи) користећи стандардне и конвенционалне формуле писаног изражавања (писмо, обавештење, порука) • напише кратке и једноставне белешке у вези са тренутним потребама и плановима (списак за 		

	<ul style="list-style-type: none"> • куповину, поруке, списак обавеза, записник) • пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу или форуму 		
<p>ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монологско излагање и за учење у дијалогу на страном језику</p>	<ul style="list-style-type: none"> • усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације • користи циљни језик као језик комуникације у учионици како са наставником тако и са осталим ученицима и ученицама (радњи у пару, групи или пленуму) • поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу, место, доживљај или ситуацију у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке (лексику и морфосинтаксичке структуре) и нејезичке (мимика, гестика, прозодија) елементе • у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове (допадање/недопадање итд.), користећи познате језичке елементе • ступа у кратке разговоре, под условом да саговорник, по потреби, сарађује • води рутинске дијалоге без напора, размењује мисли и информације у вези са својим окружењем и породицом у свакодневним ситуацијама • са припремом укратко представља резултате самосталног истраживања рада на одређеној тему у пару или групи • интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скичеве. 		<ul style="list-style-type: none"> • развијање језичких вештина у домену језика струке, примењивањем општех стратегија учења језика и користећи аутентичне или адаптиране стручне текстове (писане или усмене) прилагођене узрасту, нивоу знања језика и познавању струке • граматичка грађа предвиђена програмом у средњој школи добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације; полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност
<p>РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање</p>	<ul style="list-style-type: none"> • разуме краће текстове (дужине до 120 речи) о конкретним, блиским и свакодневним темама, ослањајући се на препознавање имена, фреквентних интернационализма, позамљеница и познатих речи и фраза из других страних језика • разуме општи садржај кратких аутентичних, 		

<p>различитих, uzрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства)</p>	<p>адаптираних и уџбеничких текстова у којима преовлађују познате речи и изрази</p> <ul style="list-style-type: none"> • разуме обавештења и упозорења на јавним местима (знаци, натписи за оријентацију, плакати, електрични и други натписи) • разуме краћу личну поруку упућену у сврху креспонденције – разгледницу, писмо, смс или неку другу електронску поруку, електронско писмо • разуме општи садржај и основну поруку – обавештење из краћег информативног текста: новинске вести, репортаже, интервјуа, графикана, статистике (глобално разумевање) • пронађе, издвоји и разуме одређену релеванту или тражену информацију унутар препознатљиве и специфичне врсте текста који садржи већи број различитих информација – нпр. временску прогнозу за одређено подручје, податке у малим огласима, проспектима, брошурама, јеловнику, реду возње, плану града, ТВ програму и сл. (селективно разумевање) • разуме кратка и једноставна упутства и савете о начину понашања, употреби одређених предмета и апарата уколико су писана једноставним језиком и/или праћена одређеним визуелним елементима (детално разумевање) • разуме кратке литерарне форме уколико садрже свакодневне и већим делом познате речи, фразе и изразе – конкретну поезију, ангедоте, стрипове (естетско читање) 		
<p>СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА</p> <p>Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену</p>	<ul style="list-style-type: none"> • у оквиру поља спот интересовања, знања и искуства, препозна и разуме сличности и разлике у погледу навика (вербална и невербална комуникација), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језик учи • препозна и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи 		

употребу језика	<ul style="list-style-type: none"> • препозна и адекватно реагује на формалност говорне ситуације • адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава • адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен формалности, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.) • учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, дрштвене мреже) • користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама 		
-----------------	---	--	--

Кључни појмови садржаја: читање, слушање, писање, говор, знање о језику, медијација, интеркултурност.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

У другом и трећем разреду средње школе уводи се мало нових граматичких садржаја с обзиром на то да ученици изборни страни језик нису учили у првом разреду. Потребно је да се знања и вештине ученика, стечених у основној школи:

- освесте и систематизују, тако да представљају чврсту основу за даље учење
- утврде и аутоматизују, тако да их ученици спонтано, и без већих грешака (које би довеле до забуне или онемогућиле споразумевање), рецептивно и продуктивно користе у комуникацији.

Енглески језик

Именичка група

- Бројиве и небројиве именице: *friends, parties; food (beans, cereals, coffee, cheese, etc.), abstract nouns (happiness, time, money)*
- Сложене: *downtown, waterfall, network, masterpiece, footprint, firework*
- Квантификатори: *much, many, a lot of, few, a few, little, a little, some, too much, too many*

Члан

- Разлика у употреби одређеног и неодређеног члана у ширем контексту:
My brother is a football player and he is the captain of the school football team.

- Првопоменути, други пут поменути

He lives in a big house. The house is new.

- Познат из контекста

This is a nice house - the garden is big.

- Нулти члан у изразима: *in hospital, in bed, at home, at school, by plane, by taxi, have breakfast, after lunch*

Глаголска група

- Модални глаголи: *can, can't, have to, don't have to; will* (помуда - *I'll do that for you*).

- Употреба герунда и инфинитива: *I like playing football, I want to play football.*

- Разлика између *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense*

- *The Simple Past Tense* правилних глагола и најчешћих неправилних глагола

- *The Present Perfect*, разлика између *The Present Perfect* и *The Simple Past Tense*

- Императиви

- *The Future Simple* – предвиђање

- Исказивање намере и планова помоћу *be going to*

Придеви

- Разлика између *boring, bored; interested, interesting*

- Грађење придева од именица: *arrogance-arrogant, romance-romantic, culture-cultural*

- Конструкције *too good/expensive; not good enough*

Предлози

- после придева: *afraid of, keen on, allergic to*

- после глагола: *apologize for, pay for, agree with, argue with, complain about, use as, arrive at, belong to, agree on, believe in, consist of, suffer from*

- у изразима: *by chance, for ages, for a moment, in trouble, off the coast, on the radio, face to face, on the move*

Упитне реченице

- *How* + придев; *How much - how many*

- Грађење питања са препозиционим глаголима (*Who did you go with?*)

Везници

because, so, too, for example, like

- Везници и везнички изрази у прошлом наративу: *one day, suddenly, in the end, then, after, before, during, later, when*

Италијански језик

Именце

Властите именице и заједничке, одговарајући род и број са детерминативом: *Anna, Pietro, Belgrado, Roma, Signor Bianchi, Signora Bianchi, i miei genitori, il nostro paese, questa casa, l'Italia, la Serbia, il Tirreno, l'Adriatico, le Alpi, gli Appennini; i miei genitori, mia madre, il loro padre, il nostro paese, i vostri figli, questo studente, questa ragazza, quell'amico, quella casa,* итд.

Системски приказ морфолошких карактеристика

Члан

Употреба члана. Систематизација

Облици одређеног и неодређеног члана Основна употреба

Слагање одређеног и неодређеног члана са именицом или придевом

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su i con*

Одређени члан испред датума: *Oggi è il 25 novembre*. Испред имена дана у недељи *Abbiamo lezioni di lingua italiana il mercoledì e il giovedì*

Употреба члана уз властита имена, географске појмове, имена градова и држава, презимена

Партиципни члан као суплетивни облик множине неодређеног члана (*Ho un amico italiano: Ho degli amici italiani*.)

Употреба члана уз присвојни придев и именице које исказују блиско сродство (*Mia sorella si chiama Ada. Domani andiamo a Roma con i nostri nonni*)

Положај члана и предлога уз неодређени придев *tutto*

Партиципни члан. *Mangio delle mele*. Изостављање у негацији. *Non mangio pane*. Употреба предлога *di* уз изразе који изражавају одређену количину. *Prendo un bicchiere d'acqua minerale*.

Заменице

Личне заменице у служби субјекта

Наглашене личне заменице у служби објекта

Наглашене личне заменице у служби директног и индиректног објекта.

Ненаглашене личне заменице у пару: *Compro il libro a Luigi. Glielo compro*.

Присвојне заменице. Показне заменице (*questo, quello*)

Упитне заменице *chi? che? che cosa?*

Неодређене заменице придеви (*niente/nulla, nessuno, qualcosa, qualcuno, qualche, alcuni*)

Релативне заменице (*che, cui, il quale/la quale*)

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*. Посебне карактеристике придева *santo* и *grande*

Компарација придева: *Maria è più alta di Marta. Noi siamo più veloci di voi. Maria e' la piu' alta della classe*.

Апсолутни суперлатив: *Maria è bellissima*.

Присвојни придеви. Употреба члана уз присвојне придеве

Показни придеви: *questo, quello*

Називи боја, морфолошке особености придева: *viola, rosa, blu, arancione*

Главни бројеви (преко 1000) и редни (до 20). Редни бројеви.

Предлози

Прости предлози: *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба

Предлози: *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti dietro*

Употреба предлога: *di* (*Marco finisce di fare i compiti. La mamma dice di non fare tardi*), *a* (*Vado a giocare. Sei bravo a pattinare. Usciamo a giocare con gli amici*), *da* (*Vengo da Belgrado. Andiamo dai nonni*), *in* (*vado in Italia, vivo nel lazio, ho un cappello in testa*)

Глаголи

Садашње време (*Presente Indicativo*)

Императив (*Imperativo*), заповедни начин. Заповедни начин, за сва лица: *Fa' presto! Non tornare tardi! Non andate via senza di me. Prego Signora, entri! Mi dia un etto di prosciutto e tre tosette, per favore*

Повратни глаголи

Употреба глагола *piacere*.

Перфект (*Passato Prossimo*) правилних и неправилних глагола: *Ho comprato un chilo di pesche. Sono andata alla stazione.* Перфект модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere. Sono dovuto andare dal dentista. Ho potuto leggere i titoli in italiano.*

Кондиционал презенте (*Condizionale Presente*): *Vorrei un chilo di mele, per favore! Potresti prestarmi il tuo libro di italiano?*

Футур правилних и неправилних глагола. *Noi torneremo a casa alle cinque.*

Имперфекат (*Imperfetto*): *C'era una volta un re e viveva in un castello.*

Плусквамперфекат (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito.*

Презент конјунктива (*Congiuntivo presente*): *Penso che Maria debba studiare di più. Само рецептивно*

Прости перфект (*Passato Remoto*) творба основна употреба: *Marco entrò e vide il computer acceso. Ma nella stanza non c'era nessuno.* Само рецептивно

Прилози

Потврди, одређени (*si, no*). Основни прилози *bene, male, molto, poco, troppo, meno, più* и прилошки изрази за одређивање времена (*prima, durante, dopo*) и простора. *a destra, a sinistra, dritto, davanti, dietro, sotto, sopra, su, giù*

Упитни прилози: *quando?, come?, perché? dove?*

Грађење прилога од придева помоћу суфикса *mente*

Речна *ci* (с прилошком вредношћу), *ne*.

Везници *e, o, ma, se*.

Реченица

Проста и проширена реченица у потврдном и у одричном облику

Упитна реченица с конструкцијом изјавне реченице потврдног облика и упитном интонацијом с конструкцијом изјавне реченице у одричном облику и упитном интонацијом

Ред речи у реченици

Сложена реченица: употреба везника који уводе зависну реченицу (временску, узрочну, релативну, хипотетички период)

Хипотетички период: Реална погодбена реченица: *Se hai tempo andiamo in gita. Se avrai tempo andremo in gita.*

Иреална погодбена реченица, са имперфектом у протизи и аподози: *Se avevi tempo, andavamo in gita.*

Немачки језик

Именце

властите и заједничке (у облицима јединице и множине: *Bild – Bilder, Kopf – Köpfe, Frau – Frauen*), са одговарајућим родом изведене суфиксацијом: *Faulheit, Bildung*

изведене префиксацијом: *Ausbildung*

сложенице: *Sommerferien, Jugendliebe, Tomatensuppe*

Придеви

Придевска промена – јака, слаба, мешовита (рецептивно)

Компаратив и суперлатив (правилна творба и главни изузеци: *groß – größer, teuer – teurer*)

Придеви са предлозима: *zufrieden mit, reich an*

Члан:

одређени (*der, die, das*), неодређени (*ein, eine*), нулти, присвојни (*mein, dein*), показни (*dieser, jener*), негациони (*kein, keine*), неодређени (*mancher, solcher, einige*). Употреба члана у номинативу (subjekt), акузативу и дативу (direktni и indirektni objekt), партитивном геитиву (*die Hälfte des Lebens*), посесивном геитиву (*die Mutter meiner Mutter*)

Бројеви:

основни и редни (*der siebte erste; am siebten ersten*)

Предлози са акузативом (*Ich bin gegen dich*), са дативом (*Sie arbeitet bei einem Zahnarzt*). Предлози са дативом или акузативом (*Er ist in der Schule. Sie kommt in die Schule*).

Глаголи (глаголаска времена: презент, претерит модалних, помоћних, слабих и нафреквентнијих јаких глагола, перфект слабих и јаких глагола, футур). Глаголи са предлозима (*warten auf, sich interessieren für*). Конјуктив у функцији изражавања жеље (*Ich hätte gern... Ich möchte... Ich würde gern ...*)

Везици и везивчки изрази: *und, oder, aber; weil, wenn, als, während, bis, obwohl*

Личне заменице у номинативу, дативу и акузативу

Прилози за време (*gestern*), место (*nebenan*), начин (*allein*), количину (*viel, wenig*)

Реченице Изјавне реченице, упитне реченице; независне и зависно-сложене реченице ; Ред речи у реченици.

Руски језик**Реченица**

Однос реченица у сложеној реченици: независно сложене и зависно сложене реченице (саставне, раставне; субјектске, предикатске, објектске, временске итд.)
Управни и неуправни говор

Фонетско-фонолошки садржаји и прозођија

Обнављање и систематизација правила изговора и бележења акцентованих и редукованих самогласника *а, а, е, я*

Обележја сугласничког и самогласничког система руског језика: изговор гласова који се бележе словима *ж, ш, ч, џ, л;* изговор и бележење парних тврђих и мекх, звучних и беззвучних сугласника

Изговор гласова у групама *чи, сч, зч, ши, жи, вств, стп, лци, зди*; изговор и бележење сугласничких група – асимилација сугласника по звучности

Основни типови интонационих конструкција (ИК1, ИК2, ИК3) у оквиру просте и сложене реченице

Интонација изјавне и упитне реченице са упитном речју и без ње

Именице

Варијанте различитих наставака: локатив на – **у**: *о берега/на берегу, о леса/в лесу, о краја/на краю*; номинатив множине на – **а, -я, -ья, -е**: *города, учителя, деревья, граждане*

Именице којима се означавају професије људи, њихова национална и територијална припадност

Промена именица на **-ия, -ие, -ия**: *история, здание, время*

Основно значење и функција појединих падежа

Именице pluralia tantum: *кашкети, сумерки, очки, Балканы* (рецептивно).

Непроменљиве именице: *книго, кофе, метро, кафе* (рецептивно)

Руска презимена на **-ов, -ев**: *Петров, Фадеев* и сл.

Обнављање и систематизација основних именичких промена

Заменице

Одличне заменице: *никто, ничто, ничей, никакой*

Неодређене заменице: *кто-то, что-то, кто-нибудь, что-нибудь, некто, нечто, некоторый*

Придеви

Поређење придева: компаратив придева типа: *старший, младший*; прост облик суперлатива: *ближайший, ростеиший, худший*

Присвојни придеви на **-ов, -ев, -ин,**

-ский: *братов, Игорев, мамин, пушкинский*

Придеви за означавање простора и времена: *сегодняшний, здешний*

Регија придева: уочавање разлика између руског и матерњег језика: *больной чем, готовый к чему, способный к чему и сл.*

Бројеви

Принципи промене основних бројева: 1, 2, 3, 4, 5 – 20 и 30, 40, 90, 100, 500-900, 1000 и њихова употреба у најчешћим структурама за исказивање количине и времена с предлозима: *с – до, с – по, от – до*, к итд.

Редни бројеви: *первый, второй, пятый, десятый*

Исказивање времена на сату у разговорном и службеном стилу

Слагање броја и именице: *один дом, два (три, четыре) дома, пять домов; одна парта, две (три, четыре) парты, пять парт; один год, два (три, четыре) года, пять лет*

Спојеви са именицом **год** у конструкцијама: *два, три... года тому назад, пять, шесть... лет тому назад, за десять лет и сл.*

Четири рачунске радње (рецептивно)

Глаголи

Најчешће алтернације основе у презенту и простом будућем времену. Творба вида помоћу префикса, суфикса и основе.

Основни појмови о значењу и употреби глаголског вида и система глаголских времена: *Анна (Вова) читает... вчера читала Вера (вчера читал Дима)... завтра будет читать Мила (Толь)...я прочитала (я прочитаю)...я прочитаю...ты прочитаешь*

Потенцијал – грађење и употреба

Глаголи кретања: кретање у одређеном правцу, неодређено кретање и кретање у оба правца; обнављање и активирање глагола кретања обрађених у основној школи: *идти – ходить, ехать – ездить, бежать – бегать, плыть – плавать, лететь – летать, нести – носить, вести – водить, везти – возить; рецептивно усвајање нових (мање фреквентних) глагола кретања: звать – гонять, ползти – ползать, катить – катать, тащить – таскать*

Употреба глагола кретања *идти, ходить* у пренесеним значењима: *снег идёт; дождь идёт; часы идут; костюм тебе идёт; идёт интересный фильм; часы хорошо ходят* и сл.

Исказивање заповести: *Читай (читайте) вслух! Дай мне ису! Давайте повторим! Подумайте об этом! Съедьте! Пошли! Смотри не опоздай! По газонам не ходить! К вечеру вы это напишите!*

Глаголски прилози (рецептивно)

Регија глагола: уочавање разлика између руског и матерњег језика: *поздравить кого с чем, поблагодарить кого за что, пожертвовать кем-чем, напоминать о ком-чем, интересоваться кем-чем, привыкнуть к чему, следить за кем-чем* итд.

Прилози

Прилози и прилошке одредбе за место, време, начин, циљ и количину. Поређење прилога – грађење и употреба

Предлози

Најфреквентнији предлози чија се употреба разликује у односу на матерњи језик: *для* с генитивом, *из-за* с генитивом, у одредби одвајања од места и узрока, *из-под* с генитивом у одредби одвајања од места, *к* с дативом у временској одредби, *то* с дативом у атрибутој, просторној и узрочној одредби и сл; предлог *с* са генитивом и инструменталом

Везници

Најфреквентнији прости везници у независно сложеним и зависно сложеним реченицама: *а, да, и, по, или, если, пока, что, почему, потому, что, так как, перед тем как, несмотря на то что* итд.

Реченични модели

Реченичне моделе који су програмом редвиђени и обрађени у основној школи неопходно је систематично обнављати и даље примењивати у средњој школи у различитим варијацијама и комбинацијама. При томе тежити да се уочавају сличности и разлике у изражавању истих односа у руском и матерњем језику. У овом разреду посебну пажњу треба посветити различитим врстама и типовима вежби, пре свега, реченичним моделима у потврдном, одричном и упитном облику за исказивање следећих односа:

- субјекатско-предикатски односи

Реченице са именским предикатом - копуле: *быть, стать, являться*

*Его отец был врачом, а он **станет** инженером.*

*Это утверждение **является** спорным.*

- одсуство копуле

*Его брат **токарь** по металлу.*

*Она **сегодня** весёлая.*

*Он **сильнее** всех.*

- објекатски односи

- са директним објектом

*Мы купили **новый** учебник.*

*Я не получил **ответа**.*

*Ученик не решил **задачи**.*

- индиректним објектом

*Он их **поблагодарил** за помощь.*

*Я взял эту книгу у **товарища**.*

*Ученики писали о **зиме**.*

- зависном реченицом

*Брат в письме **сообщает**, что он летом **приедет** к нам.*

*Олег **написал**, что в Москве **стоит** хорошая погода.*

- просторни односи

Реченице са одредбом

- израженом прилогом

*Я **иду** туда (**вниз, вверх, внутрь, домой**).*

*Он **остался** там (**внизу, сверху, внутри**).*

- израженом зависним падежом

*Машина појавила се из-за угла.
Саша сиди за првом партијом.
Ми дуго гуљали по граду.*

- временски односи

Реченице са одредбом
- изражене прилогом
Саша иђа впереди.

*Книга стои на полке.
Ја праиђа ратњије теби.*

- израженом зависним падежом

Они верулиљ к вечеру (к шести часам).

Ја сегодња работал с пяти до семи часов.

Ми дружим с детства.

- пачински односи

Реченице са одредбом изражене прилогом
Миња странно ведёт себя.

Он хорощо говорит по-руски.

Он пишет более красиво, чем ты.

Она поёт крастее всех.

- узрочни односи

Реченице са одредбом израженом зависним падежом

Он не приехал в срок по болезни.

Ја опоздал на урок из-за теби.

Несмотря на плохую погоду мы пошли гулять.

- атрибутивни односи

Реченице са атрибутом

- у суперлативу

А.С.Пушкин является величайшим русским поэтом.

- у зависном падежу

Ја забыл тетрадь по русскому языку.

Это мой товарищ по школе.

Орфографија

Подела речи на слокове

Писање великих и малих слова

Писање префикса

Интерпункција руске реченице у поређењу с матерњим језиком

Творба речи

Најчешћи руски префикси и суфикси: *без-, бес-, вы-, из-, со-, при-, пере-, про-; -ацав, -ение, -ик, -ист, -ка, -оток, -тель,*

-щик

Лексикографија

Структура двојезичних, пре свега, школских (дидактичких) речника и овладавање техником служења њима. Вежбе за коришћење речника. Налажење општестручне лексике у речнику повезане са општестручном тематиком предвиђеном за наставу руског језика у средњим стручним школама

Француски језик**Именичка група**

употреба детерминаната: одређених, неодређених и партитивних чланова; присвојних и показних придева; основних и редних бројева; неодређених речи; одсуство детерминаната (на пример: код етикетирања производа – *fromage de brebis*, натписа на продавницама и установама – *boulangerie, banque*, назива рубрика у штампаним медијима – *faits divers*, на знаковима упозорења – *entrée interdite*; испред именици у позицији атрибута: *il est boulanger* и слично) род и број именица и придева; место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais*; промена значења неких придева у зависности од места: *un grand homme/un homme grand* ; *un brave homme/un homme brave*; поређење придева; заменице: личне ненаглашене (укључујући и заменицу *on*) и наглашене; заменице за директни и за индиректни објекат.

Глаголека група

- глаголеки начини и времена: презент, сложени перфект, имперфект, футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције: блиски футур, прогресивни презент, блиска прошлост; *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère*), као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; презент кондиционала; *Si mes parents me laissaient partir, je vendrais avec toi!* императив (рецептивно): *ait un peu de patience, n'ayez pas peur*

- најфреквентнији униперсонални глаголи

Предлози

- најчешћи предлози
- контраховање члана и предлога

Прилози

- за место, за време, за начин, за количину
- место прилога
- приложке заменице *en* и *y*

Модалитети и форме реченице

- декларативни, интерогативни, екскламативни и императивни модалитет
- афирмација и негација
- реченице са презентативима.

Шпански језик**Именичка група**

Слагање детерминатива и именице у роду и броју, алокопирање придева уз именицу, неодређени детерминативни (*alguien, ninguno, todo, cualquiera*) у различитим значењима
Tráeme algún libro de García Márquez.
Todas las mañanas, todo el mundo...

Un muchacho cualquiera...

Морфеме типичне за мушки и женски род именица и придева

muchacho/muchacha actor/actriztrabajador/trabajadora

generoso/generosa

као и именице и придеви који немају морфолошку ознаку рода *violinista, cantante, interesante, verde...*

Глаголска група

Облици индикатива: сва глаголска времена савладана у основној школи примењивати и препознавати у тексту/говору

Питања са упитним речима

Quién, qué, cuándo, cómo, dónde, etc.

Индиректна питања

¿Sabes si ha llegado?

Pregántale si ha cogido la tarjeta.

Yo te pregundo que has comprado.

Негација

Nada, nadie, ningún (o/a), nunca, tampoco.

¿Ha venido alguien? – No, no ha venido nadie./Nadie ha venido.

No me gusta esta película. – A mí tampoco.

Промена значења придева у зависности од позиције уз именицу

Un hombre grande/Un gran hombre

Казивање времена и одредбе за време

Дани у недељи;

mañana, ayer, pasado/próximo, que viene, durante, después de, antes de, cuando, hace..., dentro de...

Antes de haberse ido, me dejó su dirección nueva.

¿Cuándo lo viste? Lo vi cuando regresé de viaje.

El lunes que viene, el domingo pasado. Salió hace treinta minutos... regresa dentro de una hora...

Поређење

Más que, menos que, el/la más, tan...com.

Este libro es el más interesante que he leído.

Su última película no es tan interesante como la del año pasado.

Одредбе за начин

Прилози на *-mente* и прилошке конструкције

Miguel maneja el coche cuidadosamente/con mucho cuidado.

Изрази за меру и количину

Mucho, un poco de, una docena de, aproximadamente, más o menos...
¿Cuántos estudiantes han visto este programa? – Más o menos, treinta.

Сложене реченице са инфинитивом (са модалним глаголима и финалне реченице)

Quiero viajar.
Lo hago para satisfacerte.

Ортографија

Интерпункција – основна правила (са акцентом на облике који не постоје у српском језику)
Писање великог слова

Лексикографија

Служење двојезичним речницима

Назив програма:
Годишњи фонд часова:
Разред:

ИЗАБРАНИ СПОРТ**35 или 31****Други или трећи разред**

Циљ учења програма – изабрани спорт јесте да ученици задовоље своја интересовања и потребе за стицањем знања, способности за бављење спортом као интегралним делом физичке културе и настојање да стечена знања примењују у животу (стварање трајне навике за бављење спортом и учењем на такмичењима);

Посебни циљеви учења:

- стицање теоријских знања у изабраном спорту, пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи, технике, начин вежбања – тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања;
- социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичењу;
- откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Предлог спортова који се понуде ученицима као избор: У првом реду, спортови који се у одређеном обиму обрађују кроз наставу физичког васпитања: атлетика	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање ученика са вредностима спорта • усмерени развој и одржавање моторичких способности ученика; • учење и усавршавање моторичких форми изабраног спорта; • стицање теоријских знања у изабраном спорту; • познавање правила такмичења у изабраном спорту; 	<ul style="list-style-type: none"> • теоријски објасни вредности физичких активности при учествовању у спортој игри; • прикаже техничке вештине индивидуалне технике; • прикаже , објасни и демонстрира колективну тактику спортске гране са којом се упознао и учио ; • игра уз примену правила игре; • учествује у организацији школских спортских такмичења • примењује правила фер плеја 	<ul style="list-style-type: none"> • Програмски садржаји физичког васпитања-изабраног спорта чини следећа структура: • развијање моторичких способности ученика; • спортивно-техничко образовање ученика (обучавање и усавршавање технике); • индивидуална и колективна тактика изабраног спорта; • теоријско образовање; • правила изабраног спорта; • организовање унутар одељенских и међуодељенских такмичења. <p style="text-align: center;">ТЕОРИЈСКО ОБРАЗОВАЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика вредностима изабраног спорта; 	<ul style="list-style-type: none"> • Настава физичког васпитања - изабрани спорт је изборни програм и реализује се у оквиру редовне наставе са једним или два часа недељно који се уноси у распоред часова школе. Часови се уписују према редовном распореду часова у рубрику дневника под називом - изабрани спорт (нпр.атлетика) и посебно се нумеришу; • сваки ученик је обавезан да се определи за један спорт које му се понуди почетком школске године, а још боље на крају претходног разреда; • школа ученицима треба да понуди такав избор да њиме буду понуђени најмање два индивидуална и два колективна спорта. Уколико школа има оптималне услове за рад, ученицима се може понудити и више спортова; • прихватају се они спортови за које се определило највише ученика у једном одељењу (цело одељење реализује програм изабраног спорта целе школске године). Избор спорта врши се на нивоу одељења; • предлог за изабрани спорт даје активни наставник физичког васпитања, у складу са
гимнастика	<ul style="list-style-type: none"> • формирање навика за бављење 			

<p>ритмичка гимнастика</p>	<p>изабраним спортом;</p> <ul style="list-style-type: none"> социјализација ученика кроз изабрани спорт и његовање етичких вредности према учесницима у такмичења; откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом. 		<ul style="list-style-type: none"> уознавање ученика са основним принципима вежбања у складу са његовим узрастом; уознавање ученика са штетним последицама неправилног вежбања и предозирања у изабраном спорту; уознавање ученика са етичким вредностима и слабостима спорта; уознавање ученика са естетским вредностима спорта. <p>Минимални образовни захтеви :</p>	<p>условима рада школе.</p> <ul style="list-style-type: none"> предлог мора бити реалан; предлажу се спортови за које постоје адекватни услови; ученици једног одељења могу изабрати исти спорт који су упражњавали у предходним разредима или могу изабрати нови спорт који до тада нису упражњавали. <p>ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРОГРАМА</p> <ul style="list-style-type: none"> Основне карактеристике програму су: изборност; да служе потребама ученика; омогућавање наставницима не само да планирају већ и да програмирају рад у настави у складу са сопственим знањима, искуствима; програм у великој мери омогућава креативност наставника; програм је у функцији целокупне наставе физичког васпитања ученика.
<p>рукомет</p>	<ul style="list-style-type: none"> учење и усавршавање основних и сложених елемената технике изабраног спорта; 		<ul style="list-style-type: none"> Програмни наставници утврђују минималне образовне захтеве, у складу са усвојеним програмом за сваки изабрани спорт. Под тим се подразумева: савладаност оснoвне технике и њена примена; познавање и примена елементарне тактике; познавање и примена правила; ангажованост и учешће ученика на такмичењима у изабраном спорту. 	<ul style="list-style-type: none"> Предлог спортова који се понуде ученицима као избор. <p>1. У првом реду, спортови који се у одређеном обиму обрађују кроз наставу физичког васпитања:</p> <ul style="list-style-type: none"> атлетика; гимнастика; ритмичка гимнастика; рукомет; кошарка; одбојка; мали фудбал; плес.
<p>кошарка</p>	<ul style="list-style-type: none"> учење и 			

<p>оdboјка</p>	<p>усавршавање основне тактике изабраног спорта и њена примене у пракси;</p>			<p>2. Спортски који се налазе у програмима такмичења "Савеза за школски спорт и олимпијско васпитање Србије";</p> <p>3. Спортски за које је заинтересована локална средина, односно локална самоуправа.</p> <p>4. Спортски за које постоје одговарајући природни и материјални ресурси: - скијање; - веслање.</p> <p>5. Спортски са којима су се ученици упознали кроз курсне облике рада.</p>
<p>мали фудбал</p>	<ul style="list-style-type: none"> • обавезна реализација такмичења на одељењском и разредном нивоу; • задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и групним постојећењем и др; 			<p><i>Дидактичко-методичко упутство за реализацију часова изабране спортске гране (изборног спорта)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • часове изабране спортске гране потребно је са методичког становишта у што већој мери прилагодити моделу часа физичког васпитања; • у складу са моторичким формама које карактеришу изабрани спорт и које се примењују у основној фази часа, неопходно је бирати вежбања, како за уводно-припремну тако и завршну фазу часа; • тежиште рада у свим изабраним спортовима да је на техници и њеној примени у ситуационим условима; • код индивидуалних спортова insistирати на примени кретања у такмичарским условима;Настојати да се трчи или плива што брже, скаче што више или баца што даље, постиже што више кругова итд.; • код колективних спортова (спортских игара) форсирати уважбање технике и тактике највише кроз игру и ситуационе услове приближне условима игре; • на сваком часу у одређеним временским интервалима спроводити такмичење између
<p>плес</p>	<ul style="list-style-type: none"> • стварање објективних представа ученика о сопственим могућностима за учешће у изабраном спорту; • подстицање стваралаштва ученика у спорту (у домену технике, тактике и такмичења). • упознавање ученика са основним принципима вежбања у складу са његовим узрастом; 			

	<ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са штетним последицама неправилног вежбања и предозирања у изабраном спорту; • упознавање ученика са • етичким вредностима и слабостима спорта; • упознавање ученика са естетским вредностима спорта. 			<p>екипа.</p> <ul style="list-style-type: none"> • у раду на овим часовима неопходно је правити тимове-екипе према способностима; • на часовима изабраног спорта обавезно је примењивати диференциране облике рада у складу са знањима и способностима ученика. Овакав приступ је обавезан уважавајући структуру ученика који су се определили за одређени спорт (има оних који су се тим спортом већ бавили или се њиме баве и ученика почетника); • садржаје рада на часовима програмирају наставници задужени за реализацију програма физичко васпитање – изабрани спорт у складу са знањима о спортој грани и сагледавањем способности и знања ученика; • програмирани садржаји планирају се као и сви остали часови наставе физичког васпитања; • оцењивање ученика је у складу са обимом и квалитетом оног наученог садржаја који је за ученике одређен (програм за почетнике и програм за напредније); • реализацијом часова физичког васпитања – изабрани спорт пратити и запажати ученике који су посебно талентовани за спорт и упућивати их да се њиме баве и изван школе у клубовима и спортеким школама ако то желе или имају интересовања.; • током рада са ученицима уочавати оне чије се интересовање за одређени спорт не поклапа са њиховим могућностима и истим на крају школске године саветовати за који спорт да се одреде у наредној школској години. <p>II ОРГАНИЗАЦИЈА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА</p>
--	---	--	--	--

				<ul style="list-style-type: none"> • садржаји nastave физичко васпитање - изабрани спорт могу се реализовати у објектима школе, на одговарајућим вежбалиштима - објектима ван школе, под условом да се налазе у близини школе или да је за ученике организован наменски превоз (спортска хала, базен, отворени терени, клизалиште, скијалиште итд.); • часови се могу организовати у истој смени у оквиру распореда часова са другим предметима или у супротној смени, ако за тим постоји потреба и адекватни услови. <p style="text-align: center;">III ПЛАНИРАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА</p> <ul style="list-style-type: none"> • планирање образовно-васпитног рада спроводе наставници у складу са основним принципима планирања nastave физичког васпитања. Годишњи план рада је обавезни облик насатвог планирања из кога проистичу месечни и недељни планови рада; • сходно уобичајеној пракси, наставници обавезно израђују и припремају за појединачан час. Припрема за час базира се на прихваћеној четвороделној структури часа примереног потребама nastave физичког васпитања. <p style="text-align: center;">IV ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ</p> <p><i>Праћење и вредновање постигнућа ученика</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење напретка ученика обавља се суцесивно током целе школске године, а на основу јединствене методологије која предвиђа следеће тематске целине. У осмом разреду оцењивање се врши бројчано, на основу остваривања оперативних задатака и минималних образовних захтева;
--	--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> • стање моторичких способности; • усвојене здравствено-хигијенске навике; • достигнути ниво савладаности моторних знања, умења и навика у складу са индивидуалним могућностима; • однос према раду. <p>1. Праћење и вредновање моторичких способности врши се на основу савладаности програмског садржаја којим се подстиче развој оних физичких способности за које је овај узраст критичан период због њихове трансформације под утицајем физичких активности – координација, гинкост, равнотежа, брзина, снага и издржљивост.</p> <p>2. Усвојеност здравствено-хигијенских навика прати се на основу утврђивања нивоа правилног држања тела и одржавања личне и колективне хигијене, а, такође, и на основу усвојености и примене знања из области здравља.</p> <p>3. Степен савладаности моторних знања и умења спроводи се на основу минималних програмских захтева, који је утврђен на крају навођења програмских садржаја.</p> <p>4. Однос према раду вреднује се на основу редовног и активног учествовања у наставном процесу, такмичењима и ваншколским активностима.</p> <p>Оцењивање ученика у оквиру праћења и вредновања наставног процеса, врши се на основу правилника о оцењивању ученика основне школе и на основу савремених дидактичко методичких знања.</p> <p style="text-align: center;">Педагошка документација и дидактички материјал</p> <p>Обавезна педагошка документација је: <i>Дневник рада</i>, структура и садржај утврђује се на републичком нивоу и одобрава га министар, а наставнику се оставља могућност да га</p>
--	--	--	---

				<p>допуни оним материјалом за које има још потребе.</p> <p><i>Планови рада:</i> годишњи, по разредима и циклусима, план стручног астана, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.</p> <p><i>Писане претеме</i> наставник сачињава за поједине наставне теме које садрже: временску артикулацију остваривања наставне теме (укупан и редни број часова, време реализације), конзистентну дидактичку структуру часова (облике рада, методичке поступке обучавања и увежбавања).</p> <p><i>Радни картон:</i> има сваки ученик са програмом садржаја који се вежба, а који сачињава учитељ или предметни наставник и који је прилагођен конкретним условима рада.</p> <p><i>Формулари за обраду података за:</i> стање физичких способности, реализацију програмских садржаја у часовној и ванчасовној организацији рада.</p> <p><i>Оптичедна средства:</i> цртежи, контураграми, видео-траке арижиране, таблице оријентационих вредности моторичких способности, разноврсна обележавања радних места и други писани материјали који упућују ученике на лакше разумевање и остваривање радних циљева и задатака.</p>
--	--	--	--	---

Назив програма:
Годишњи фонд часова:
Разред:

ИСТОРИЈА (ОДАБРАНЕ ТЕМЕ)**35 или 31****Други или трећи**

1. Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
2. Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
3. Развијање индивидуалног и националног идентитета;
4. Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
5. Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
6. Осposољавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
7. Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Село и град некад и сад	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о миграцијама село – град као константним појавама у историји људског друштва. • Проширивање знања о животу сеоског и градоког становништва у Србији у XIX и XX веку. 	<ul style="list-style-type: none"> • опише начин живот у српским селима у XIX и XX веку; • уочи сличности и разлике у начину живота у српским градовима и селима у XIX и XX веку; • уочи значај и последице развоја модерних градова; • образложи најважније узроке и последице миграција село–град; • уочи разлике у начину становања између села и града кроз историју; • уочи разлике у начину становања између припадника различитих друштвених слојева кроз историју. 	<ul style="list-style-type: none"> • Живот у градовима и селима у новом веку и савременом добу (примери Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга...; просторно и урбано планирање; индустријске четврти, радничка насеља и предграђа; бојемске четврти; појава модерне инфраструктуре – водовод, канализација, метро, проблем загађења, одношење и складиштење отпада; становање – грађевински материјали, начин грађења, развој грађевинске технике, врсте објеката и организација простора; разлика у начину становања између села и града и између припадника различитих друштвених слојева, миграције; осветљење – гас и струја; грејање, употреба соларне енергије, кућни апарати; оплемињавање стамбеног простора). • Живот у српским градовима и селима у XIX и XX веку (примери Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...; основни типови градских насеља – град, 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе: Програм се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава. <p>Место реализације наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету. <p>Праћење и вредновање: Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестове знања. <p>Оквирни број часова по темама:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Свакој од четири теме које буду изабране треба посветити четвртину

			<p>варош, варошица, „дивља“ насеља; оријентални и европски утицаји; електрификација, јавни градски превоз – фијакери, трамваји, тролејбуси и аутобуси; основни типови сеоских насеља, обележја земљорадње, виноградарства и сточарства; залуга, моба, позајмица; пољопривредна оруђа, млинови, ветрењаче; миграције село – град, разлике у становању код Срба: дворци, градске куће, конаци, сеоске куће; дворови владара – Милоша, Михаила, Милана и Александра Обреновића, кнеза Александра и краљева Петра и Александра Карађорђевића, Николе Петровића, резиденције Јосипа Броза).</p>	<p>часова предвиђених планом наставе и учења.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • задатак наставника је да на почетку школске године од дванаест понуђених наставних тема, ученицима предложи шест, од којих ће они, као група, у складу са својим склоностима, изабрати четири, • структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамiku активности за сваку тему, уважавајући циљеве програма, • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике
<p>Култура одевача и исхране некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о променама у начину одевача и исхране кроз историју. • Уочавање промена у начину одевача код Срба кроз историју. • Уочавање улоге различитих културних утицаја на начин одевача и исхрану код Срба кроз историју. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја културе одевача од антике до савременог доба; • идентификује основна обележја културе одевача код Срба кроз историју; • наведе и упореди разлике у начину одевача између села и града кроз историју; • наведе и упореди разлике у начину одевача између припадника различитих друштвених група кроз историју; • препозна утицаје различитих култура на начин одевача код Срба кроз историју; • препозна утицаје различитих култура на начин исхране код Срба кроз историју; • наведе и упореди 	<ul style="list-style-type: none"> • Култура одевача од антике до данас (материјали, начин обраде и бојење, разлике у одевачу код припадника различитих друштвених група; појава вештачких материјала, стилови у одевачу, модне куће, појава модне индустрије, свакодневна и свечана одећа, бинс као карактеристика одевача младих у читавом свету; накит, фризури, шминка, парфеми...). • Одевање код Срба кроз историју (материјали и тканине – кудеља, конопља, чоја, крзно, кожа, лан, свила; разлика у одевачу код Срба у Хабзбуршком и Османском царству, као и код припадника различитих друштвених група; грађанско одело и европски узорни у облачењу српског грађанског сталеза; униформе државних чиновника, лекара, цариника, професора Лицеја и гимназија у обновљеној Србији; развој текстилне индустрије у Србији; народна ношња, савремени начин одевача). 	

		<p>карактеристике исхране у различитим историјским периодима.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Култура исхране од антике до данас (сакупљање и припремање намирница, лов и риболов, начини чувања хране, пиће, реконструкција могућег јеловника – двор, град, село; посни и мрсни циклуси; национална кухиња код Срба, утицаји других кухиња; конзумирање кафе и дувана, употреба источњачких зачина, понашање за столом, прибор за јело; кухињски апарати; ресторани „брзе хране“). 	<p>могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке radoznalosti, која је у основи сваког знања,</p> <ul style="list-style-type: none"> • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично,
<p>Војска, оружје и рат некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о развоју војне технике и променама у начину ратовања кроз историју; • Проширивање знања о развоју војске и начину ратовања код Срба кроз историју; • Развијање критичког става према рату. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја ратова и војне организације и технике од антике до савременог доба; • уочи утицај научно-технолошких достигнућа на промене у начину ратовања кроз историју; • уочи карактеристике развоја оружја и војне организације; • уочи основна обележја војне организације код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике ратовања у различитим периодима; • уочи улогу појединца у рату (војсковођа, официра, регрута, цивила); • аргументовано дискутује о рату и његовим последицама на живот људи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Војска, оружје и рат кроз историју (војничка опрема – одећа, оклопи, штитови, оружје; родови војске, опасне справе, увежбавање ратничких вештина, витешки турнири, мегдани, појава ватреног оружја – од примитивних пушака аркебуза и мускета до разорне артиљерије; увођење стајаће војске, развој модерне војне стратегије и тактике – појава генералштаба, униформе и војна одликовања; војно образовање, живот војника у рату и миру; жене у војсци; међународне конвенције о правилима ратовања, највеће војковође). • Војска код Срба кроз историју (српска војска у средњем веку – опрема, начин ратовања; Срби у аустријској и османској војсци; војска устаничке Србије; војна организација у XIX и XX веку у српској и југословенској држави; војно образовање – оснивање војне академије; српске и југословенске војне униформе и одликовања). 	<ul style="list-style-type: none"> • посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи,
<p>Новац и банке кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о улози новца и банака у економским системима кроз 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основне карактеристике и функције новца од антике до савременог доба; • изведе закључак о улози и 	<ul style="list-style-type: none"> • Нумизматика (као наука о постанку, развоју и употреби кованог новца). • Новац и банке у садашњости (новац као мера вредности, платежно средство и једно од обележја самосталности 	<ul style="list-style-type: none"> • у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи,

	<p>историју.</p> <ul style="list-style-type: none"> Усвајање знања о улози новца и банака у свакодневном животу некад и сад. Проширивање знања о историји новца и развоју банкарства код Срба. 	<p>значају банака кроз историју;</p> <ul style="list-style-type: none"> уочи основна обележја историјата српског новца и банака кроз историју; примени стечено знање о новцу и банкама у свакодневном животу. 	<p>државе; банка као предузеће које тргује новцем; појмови – штедња, трезор, кредит, камата, деоница, инфлација, дефлација; фалсификована новца, новац у савременом потрошачком друштву...).</p> <ul style="list-style-type: none"> Новац и банке у прошлости (историјат новца и банака – од старог века до данас; материјали од којих је израђиван новац, историјски феномен „кварења“ новца; ликовни и различити симболи на кованом и папирном новцу...). Новац у Србији некад и сад (историјат новца од средњег века до данас; динар као званична валута модерне Србије; мотиви на новчаницама; настанак и развој Народне банке као прве финансијске институције у Србији). 	<p>радioniце или домаћи задатак).</p> <ul style="list-style-type: none"> да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму“, у чему велику помоћ може pružiti употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажене културно-историјских споменика и посете установама културе. треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседничтва), јер историјски садржаји богате и oplemeњују језички фонд ученика, у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са
<p>Верски живот и обичаји кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о веровањима и обичајима у прошлости и садашњости. Уочавање прожимања веровања и културе кроз историју. Сагледавање сличности и разлика у веровањима и обичајима некад и сад. Проширивање знања о веровањима и обичајима код Срба кроз 	<ul style="list-style-type: none"> уочи основна обележја веровања од праисторије до савременог доба; наведе и упореди карактеристике обичаја и веровања у различитим периодима; идентификује сличности и разлике у обичајима различитих верских заједница; уочи утицај веровања и обичаја на културно стваралаштво; уочи утицај и повезаност верских институција и верског живота кроз историју; уочи утицај и повезаност верских институција и верског живота код Срба кроз историју; 	<ul style="list-style-type: none"> Веровања у старом Египту и Месопотамији (загробни живот, балсамовање, хороскопи, астрологија, обреди и ритуални предмети...). Веровања старих Грка и Римљана (пророчишта, загробни живот, свештеници и свештенице, приношење жртве боговима...). Религије Далеког истока. Верски живот и обичаји у средњем веку (главне одлике хришћанства, ислама и јудаизма; обележја различитих верских конфесија – сличности и разлике у веровањима и обичајима; обележавање верских празника, страхови средњовековног човека). Верски живот и обичаји у новом веку и савременом добу (верски идентитет, сличности и разлике између католика, протестаната, православца, муслимана, Јевреја; атеизам). 	<ul style="list-style-type: none"> пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са

	историју.	<ul style="list-style-type: none"> • препозна основне одлике верског живота и обичаја код Срба кроз историју. 		<p>савременим добом, чиме се наглашава схватање континуитета у развоју друштва и богатство садржаја из прошлости,</p> <ul style="list-style-type: none"> • задатак наставника је и да подетиче осамостаљивање ученика у прикупљању и сређивању историјских података, да их усмерава на различите изворе информација и подучава их како да се према њима критички односе, чиме се негује истраживачки дух и занимање за науку и подстиче развој мишљења заснованог на провереним чињеницама и аргументима, • овај програм пружа велике могућности за интеграцију школског и ваншколског знања ученика, за излазак из оквира школских уџбеника и учионица, укључивање родитеља и суђаћана који поседују знања, колекције, књиге, филмове и другу грађу која може да помогне у реализацији програма, • наставник треба да тежи комбиновању различитих метода рада (кратка предавања, гледање филмова, читање књига, дискусије, анализа писаних извора, слика и фотографија...), • у извођењу наставе самостално истраживање ученика је најважније, без обзира на изабране методе рада, а наставникова је улога да организује наставу, пружа помоћ ученицима у раду (од давања информација до упућивања на изворе информација) и да подетиче интересовање ученика за програм, • у припреми и реализацији часова наставницима може користити следећа литература:
Образовање и васпитање кроз историју	<ul style="list-style-type: none"> • Продубљивање знања о развоју образовања кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у образовању и васпитању некад и сад. • Разумевање утицаја привредног развоја на квалитет образовања. • Продубљивање знања о развоју образовања код Срба кроз историју. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја образовања и васпитања од антике до савременог доба; • опише развој система образовања и васпитања кроз историју; • опише развој система образовања и васпитања код Срба кроз историју; • упореди карактеристике образовања и васпитања у различитим периодима; • изведе закључак о значају образовања и васпитања у животу људи; • препозна међусобну условљеност степена привредног развоја и квалитета образовања. 	<ul style="list-style-type: none"> • Образовање и васпитање у старом веку (Египат, Месопотамија, стара Грчка и Рим). • Образовање и васпитање у средњем веку (манастири као центри писмености и образовања; оснивање школа и универзитета, утицај цркве на образовање и васпитање...). • Образовање и васпитање у новом веку и савременом добу (појава штампарства и ширење писмености, улога цркве и државе – појава световног и обавезног образовања, школских уџбеника; положај ученика – награђивање и кажњавање, одевање ученика...). • Образовање и васпитање код Срба (манастири као центри писмености и образовања; значај Хиландара, просветитељски рад у устанничкој Србији, оснивање световних школа, оснивање Лицеја, Велике школе и Београдског универзитета; један дан у школи, школска слава, одевање ученика, школовање женске деце; стипендирање ученика). 	
Комуникације, путовања и туризам некад и сад	<ul style="list-style-type: none"> • Уочавање значаја комуникација и њиховог развоја у историји друштва. • Разумевање утицаја комуникација на упознавање и приближавање држава, народа и њихових 	<ul style="list-style-type: none"> • опише развој комуникација од праисторије до савременог доба; • наведе и упореди карактеристике комуникације у различитим периодима; • изведе закључак о значају комуникације у животу људи кроз историју; • уочи последице развоја модерних комуникација; 	<ul style="list-style-type: none"> • Комуникације, путовања и туризам кроз историју (утицај трговине и војних похода на развој комуникација; ходочашћа – света места, мисионари; значајни сајмови, развој поштанског, телеграфског, телефонског, железничког, аутомобилског и авионског саобраћаја; ауто и авио клудећи, новине и новинарство, интернет, откривање нових дестинација, гостионице и хотели, бање). 	

	култура.	<ul style="list-style-type: none"> изведе закључак о утицају развоја комуникација на интеграцију сваке нације и друштва; користи информације са историјске карте и повеже их са стеченим знањем о комуникацијама; уочи утицај комуникација на приближавање држава, народа и њихових култура. 		<p>Д. М. Аџовић, <i>Хералдика и Срби</i>, Београд 2008.</p> <p>Д. Бабац, <i>Специјалне јединице југословенске војске у Априлском рату</i>, Београд 2006.</p> <p>Д. Бабац, Ч. Васић, М. Марковић, <i>Црногорска војска 1896–1916</i>, Београд 2007.</p> <p>Д. Банџић, <i>Народна религија Срба у 100 појмова</i>, Београд 2004.</p> <p>В. Бикић, <i>Средњовековно село</i>, Београд 2007.</p> <p>М. Благојевић, <i>Србија у доба Немањина</i>, Београд 1989.</p> <p>С. Бојанин, <i>Забаве и светковине у средњовековној Србији (од краја XII до краја XV века)</i>, Београд 2005.</p> <p>Е. Бухари, <i>Натолеонова гардијска коњица</i>, Београд 2006.</p> <p>А. Веселиновић, Р. Љушић, <i>Српске династије</i>, Нови Сад 2001.</p> <p>П. Вилар, <i>Зато и новац у историји 1450–1920</i>, Београд 1990.</p> <p>А. Вулетић, Ј. Мијанковић, <i>Између посела и бацова. Житот у Србији у 19. веку</i>, Београд 2005.</p> <p>Р. Вучетић, <i>Престоница независне Србије (1878–1918)</i>, Београд 2008.</p> <p>К. Гравет, <i>Витезови</i>, Београд 2006.</p> <p>С. Димитријевић, <i>Средњовековни српски новац</i>, Београд 1997.</p> <p>Љ. Димић, <i>Културна политика у Краљевини Југославији 1918–1941</i>, I–III, Београд 1996.</p> <p>А. Ђуровић, <i>Модернизација образовања у Краљевини Србији 1905–1914</i>, Београд 2004.</p> <p><i>Историја приватног живота</i>, I–V, приредили Ф. Аријес и Ж. Диби, Београд 2000–2004.</p>
Друштвени и породични живот кроз историју	<ul style="list-style-type: none"> Продубљивање знања о развоју друштвеног и породичног живота кроз историју. Уочавање сличности и разлика у друштвеном и породичном животу некад и сад. Проширивање знања о друштвеном и породичном животу код Срба кроз историју. 	<ul style="list-style-type: none"> идентификује основна обележја друштвеног живота од антике до данас; идентификује основна обележја породичног живота од антике до данас; наведе основна обележја друштвеног живота код Срба кроз историју; наведе основна обележја породичног живота код Срба кроз историју; упореди карактеристике друштвеног и породичног живота у различитим периодима; уочи сличности и разлике у начину обележавања празника кроз историју; истакне одлике друштвеног и породичног живота данас у односу на раније епохе. 	<ul style="list-style-type: none"> Друштвени живот од антике до данас (игре, гозбе, плес уз музику, музички инструменти, позориште, маскирање, трубадури, властееске гозбе: жонглери, путујући свирачи и забављачи; балови, позориште у доба Шекспира и Молијера, настанак опере, књижевне дружине и читалница, концерти, биоскопи, игре на срету, савремена популарна музика). Друштвени живот код Срба кроз историју (основни празници и њихов значај; утицај политичких прилика на празнике и празновања, радни и нерадни дани; различити облици друштвених активности на селу и у граду...). Породични односи од антике до данас (положај мушкарца, жене и детета, свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници, традиционални и модерни погледи на породицу; промене у односима међу половима...). Породични односи код Срба кроз историју (положај мушкарца, жене и детета; свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници – крсна слава...) 	

<p>Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју. • Разумевање утицаја фотографије, филма, радија и телевизије на друштвени, политички и културни живот. • Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије у Србији. • Уочавање значаја фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја развоја фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије у животу појединца и читавог друштва; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора; • опише развој фотографије, филма, радија и телевизије у Србији; • уочи последице развоја фотографије, филма, радија и телевизије. 	<ul style="list-style-type: none"> • Значај фотографије, филма, радија и телевизије (као техничких достигнућа, начина уметничког изражавања, средстава масовне комуникације, сазнавања и образовања, и као историјских извора). • Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју (развој – оптичка сочива, дагеротипија, мокра плоча, фото-апарат, филмска трака, покретне слике, биоскоп, радио таласи; прва филмска пројекција, филм као извор информација о догађајима; филм као масовна забава и индустрија; почетак ере звучног филма, појава анимираних филмова; појава цветних филмова; филмски фестивали и награде; оснивање радио-станица, појава телевизије; превласт телевизије над другим медијима у другој половини XX века; примери злоупотребе фотографије, филма, радија и телевизије у XX веку). • Фотографија, филм, радио и телевизија у Србији некад и сад (делатност дворског фотографа Анастаса Јовановића, породични фото-албуми, прва филмска пројекција у Србији 1896, први српски филмови и биоскопи; почетак рада прве радио-станице – Радио Београда 1929, јавна демонстрација телевизије на сајму у Београду 1939, тајно праћење програма Радио Лондона за време окупације, оснивање Телевизије Београд 1958, кућни радио и ТВ апарати као показатељи животног стандарда). 	<p>М. Јовановић-Стојимировић, <i>Системи старог Београда</i>, Београд 2008.</p> <p>Д. Косановић, <i>Почети кинематографије на тлу Југославије 1896–1918</i>, Београд 1985.</p> <p><i>Лексикон српског средњег века</i>, приредили С. Тирковић и Р. Михаљчић, Београд 1999.</p> <p>П. Ј. Марковић, <i>Београд 1918–1941</i>, Београд 1992.</p> <p>П. Ј. Марковић, <i>Београд између Истока и Запада 1948–1965</i>, Београд 1996.</p> <p>П. Ј. Марковић, <i>Трајност и промена. Друштвена историја социјалистичке свакодневице у Југославији и Србији</i>, Београд 2007.</p> <p>М. Милићевић, <i>Грб Србије: развој кроз историју</i>, Београд 1995.</p> <p>Ј. Миодраговић, <i>Народна педагогија у Срба или како наш народ подиже пород свој</i>, Београд 1914.</p> <p>Д. Мрђеновић, А. Паливестра, Д. Спасић, <i>Родословне таблице и зрбови српских династија и власти</i>, Београд 1987.</p> <p><i>Образовање код Срба кроз векове</i>, Београд 2001.</p> <p>Е. Пирсон, <i>Стара Грчка</i>, Београд 2006.</p> <p>Р. Плат, <i>Свет филма</i>, Београд 2006.</p> <p><i>Приватни живот у српским земљанима средњег века</i>, приредио С. Марјановић-Душанић и Д. Поповић, Београд 2004.</p> <p><i>Приватни живот у српским земљанима у освит модерног доба</i>, приредио А. Фотић, Београд 2005.</p> <p><i>Приватни живот код Срба у деветнаестом веку. Од краја</i></p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Продубљивање знања о развоју здравствене културе кроз 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја развоја здравствене културе од антике до данас; • уочи основна обележја 	<ul style="list-style-type: none"> • Брига о телу и здрављу од антике до данас (болести људи, хигијенски услови, епидемије, развој медицине, медицински инструменти, лекови и 	

<p>Брига о телу и здрављу кроз историју</p>	<p>историју.</p> <ul style="list-style-type: none"> Уочавање утицаја економског и културног развоја на степен здравствене културе. Проширивање знања о развоју здравствене културе код Срба. 	<p>развоја здравствене културе код Срба кроз историју;</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе и упореди различите методе лечења кроз историју; уочи повезаност степена економског и културног развоја и здравствене културе; уочи значај хуманитарних организација и њиховог деловања. 	<p>лековито биље, здравствене установе – манастирске болнице, санаторијуми, стационари, домови здравља, апотеке; начини здравствене заштите и превентиве, хуманитарне организације).</p> <ul style="list-style-type: none"> Брига о телу и здрављу код Срба (утицај животних услова и хигијенских прилика на појаву болести; најчешће болести и епидемије, народна медицина и надрилекарство, манастирске болнице; прве болнице и лекари, отварање болница у Србији у време кнеза Милоша, оснивање Медицинског факултета у Београду...). 	<p><i>осамнаестог века до Првог светског рата</i>, приредио А. Стојић и Н. Макуљевић, Београд 2006.</p> <p><i>Припадни живот код Срба у двадесетом веку</i>, приредио М. Ристовић, Београд 2007.</p> <p>Р. Радић, <i>Страх у постој Византији I-II</i>, Београд 2000.</p> <p>Р. Радић, <i>Византија – туртур и пергамент</i>, Београд 2006.</p> <p>Р. Радић, <i>Цариград – приче са Босфора</i>, Београд 2007.</p> <p><i>Службено одеело у Србији у 19. и 20. веку</i>, Београд 2001.</p>
<p>Грбови и заставе некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> Продубљивање знања о развоју грбова и застава и њиховом значају у историји. Упознавање са развојем, улогом и значајем грбова и застава у прошлости српског народа. 	<ul style="list-style-type: none"> уочи основна обележја развоја грбова и застава кроз историју; уочи основна обележја развоја грбова и застава код Срба кроз историју; изведе закључак о значају грбова и застава кроз историју; наведе најчешће хералдичке симболе; опише изглед и порекло савременог српског грба и заставе. 	<ul style="list-style-type: none"> Улога и значај грбова и застава (као симбола државе, нације, владара, војске, грда, установе, предузећа, политичке организације, спортског друштва...; појава грбова у XII веку – породични грбови на штитовима као начин распознавања витезова на турнирима и у ратним походима; грбови на заставама, новцу, печатима, поштанским маркама, споменицима, шлемовима...; најчешћи хералдички симболи; појава првих застава – <i>вексилум</i> – застава римских царева, <i>лабарум</i> – застава Константина Великог; основни елементи застава). Грбови и заставе у прошлости српског народа (порекло савременог српског грба и заставе, значење четири оцила, најчешћи хералдички симболи на грбовима српских нововековних и средњовековних држава и династија и властелинских породица – двоглави бели орао Немањића, Лазаревића, Карађорђевића, Обреновића и Петровића-Његоша, лав Бранковића и Петровића-Његоша, вук Балшића, лилијани Котроманића...). 	<p>Д. Стојановић, <i>Калдрма и асфалт. Урбанизација и европеизација Београда 1890–1914</i>, Београд 2008.</p> <p>Ж. Стојановић, <i>Патрици новац Србије и Југославије</i>, Београд 1996.</p> <p>Н. Томас, Д. Бабац, <i>Армије на Балкану 1914–1918</i>, Београд 2006.</p> <p>Ц. Харт, <i>Стари Египат</i>, Београд 2006.</p> <p>Ф. Џајс, <i>Витезови кроз историју</i>, Београд 2003.</p> <p>Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном граду</i>, Београд 2004.</p> <p>Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном замку</i>, Београд 2005.</p> <p>Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном селу</i>, Београд 2006.</p> <p>С. Џејмс, <i>Стари Рим</i>, Београд 2006.</p>

<p>Спорт некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о развоју спортског живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у спортским играма и надметањима некад и сад. • Проширивање знања о развоју спортског живота код Срба. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја спорта од антике до савременог доба; • уочи улогу и значај спорта у људском друштву; • именује и опише спортске дисциплине заступљене на античким Олимпијским играма; • наведе и упореди карактеристике спортских надметања у различитим периодима; • опише развој спортског живота код Срба. 	<ul style="list-style-type: none"> • Улога и значај спорта од антике до савременог доба (спорт као део бриге о здрављу и као забава; спорт и Олимпијске игре у античкој Грчкој као основ спортских игара савременог доба; спортска надметања кроз историју – најпопуларнији спортови, аматерски и професионални спорт, модерне Олимпијске игре). • Спорт код Срба кроз историју (народне и пастирске игре као прва спортска надметања, прва спортска друштва, оснивање Српског олимпијског клуба 1910, учешће на међународним такмичењима и велики успеси, спортска друштва и клубови; савремени спорт и спортски живот). 	
---------------------------------	---	---	---	--

Кључни појмови садржаја: историјски извори, историјска истраживања.

Назив програма: **ИЗАБРАНА ПОГЛАВЉА МАТЕМАТИКЕ**Годишњи фонд часова: **31**Разред: **Трећи****Трећи**

– Развијање логичког и апстрактног мишљења

– Развијање способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика

Циљеви учења програма:

– Развијање способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа

– Развијање осећаја за простор и разумевање узајамних односа геометријских објеката

– Развој способности за трансфер знања и вештина у стручно- теоретске предмете

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Системи једначина и детерминанте	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о решавању система једначина и стицање основних знања о детерминантам а. 	<ul style="list-style-type: none"> израчуна детерминанту реда 2 и 3 примени особине детерминанти на израчунавање детерминанте примени Крамерову теорему на решавање система линеарних једначина (до 3 непознате) реши систем једначина састављен од једне квадратне и једне линеарне једначине графички најде решење квадратне и линеарне једначине 	<ul style="list-style-type: none"> Детерминанте реда два и три Особине детерминанти Крамерова теорема за решавање система линеарних једначина Систем квадратне и линеарне једначине 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе Програм се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (31 час) <p>Место реализације наставе Настава се реализује у учионици или кабинету за математику.</p>
Комбинаторика	<ul style="list-style-type: none"> Стицање основних знања из комбинаторике 	<ul style="list-style-type: none"> примени правило збира и правило производа одреди број пермутација датог скупа одреди број варијација датог скупа одреди број комбинација датог скупа наведе пермутације, варијације и комбинације датог скупа од највише четири члана одреди k-ти биномни коефицијент у развоју бинома на n-ти степен одреди непознати члан у развоју 	<ul style="list-style-type: none"> Пермутације Варијације Комбинације Биномни образац 	<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> образложити циљ програма, начин и критеријум оцењивања неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија

		бинома из датих услова - једноставнији примери		<ul style="list-style-type: none"> • Системи једначина и детерминанте: акценат при реализацији ове теме треба да буде на решавању система једначина без параметара, као и на решавању реалних проблема коришћењем система једначина. • Комбинаторика: при решавању задатака пребројавања разматрати варијације, пермутације и комбинације комбинаторним проблемима у којима нема понављања (без понављања). При обради новог градива користити што више конкретних примера из живота. • Вероватноћа и статистика: при обради новог градива користити што више конкретних примера из живота и струке. <p><u>Праћење и вредновање</u> Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. усмену проверу знања 2. писмену провера знања 3. тестове знања</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Детерминанте и системи линеарних једначина 8 часова • Комбинаторика 6 часова • Вероватноћа и статистика 13 часова <p>У току школске године предвиђена су 2 писмена задатка (по 1 у полугодшту). За реализацију писмених задатака са исправкама планирана су 4 часа.</p>
Вероватноћа и статистика	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање основних знања из вероватноће и статистике 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи случајне догађаје • препозна који су догађаји могући, повољни, сигурни, немогући • израчуна вероватноћу догађаја • одреди условну вероватноћу догађаја А у односу на догађај В • наведе пример случајне променљиве • примени биномну расподелу • израчуна нумеричке карактеристике случајних променљивих (математичко очекивање, дисперзију, медијану и мод) • формира статистичке табеле и на основу њих да графички прикаже податке • израчуна одређене карактеристике случајног узорка (аритметичку средину узорка, медијану узорка, мод узорка и дисперзију узорка) 	<ul style="list-style-type: none"> • Случајни догађаји. Простор елементарних догађаја • Различите дефиниције вероватноће • Условно вероватноћа • Случајне променљиве. Дискретне случајне променљиве и биномна расподела • Статистика. Основни појмови • Формирање статистичких табела и графичко приказивање података • Карактеристике емпиријске расподеле (аритметичка средина узорка, медијана узорка, мод узорка, дисперзија узорка) 	

Кључни појмови садржаја: детерминанте, системи једначина, комбинаторика, вероватноћа и статистика.

Назив програма:

ИНДУСТРИЈСКА ГЕОГРАФИЈА

Годишњи фонд часова:

35 или 31

Разред:

Други или трећи

Циљеви учења програма:

- Стицање знања о развоју и значају индустријске географије и о њеној вези са осталим географским дисциплинама.
- Стицање знања о изворима енергије, њиховом размештају, производни и размештају електричне енергије; о развоју, размештају и значају електротехничке и електронске индустрије.
- Оспособљавање ученика да примењују географско знање у даљем образовном и професионалном развоју.
- Оспособљавање ученика да користе писане, графичке и ликовне изворе информација, да их анализирају и примењују у процесу учења и истраживања.
- Оспособљавање ученика за одговорно понашање према себи и окружењу и за активно учествовање у заштити, обнови и унапређивању животне средине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Увод у индустријску географију	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о предмету изучавања, развоју и значају индустријске географије 	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише предмет изучавања, значај, развој и место индустријске географије у систему наука • наведе поделу индустрије • објасни међузависност индустријализације и урбанизације 	<ul style="list-style-type: none"> • Програм изучавања, значај, развој и место индустријске географије у систему наука • Класификација индустрије, индустријализација и однос према урбанизацији 	<p>На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Програм се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (35 или 31 час) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учioniци опште намене <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Коришћење савремених електронских помагала и дигиталних карата
Фактори локализације индустрије	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о појму и врстама фактора локализације индустрије 	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише појам фактора локализације индустрије • опише природне услове и ресурсе као фактор локализације индустрије (сировине, водни ресурси, енергетски извори, климатски услови) • опише факторе животне средине • наведе економскогеографске факторе локализације (тржиште, капитал, транспорт и радна снага) • наведе врсте концентрације и факторе агломерације • препозна индустријску инерцију као фактор локализације 	<ul style="list-style-type: none"> • Природни услови и ресурси као фактор локализације индустрије • Фактори животне средине • Економскогеографски фактори • Концентрација, агломерација и инерција 	<p>Програм се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (35 или 31 час) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учioniци опште намене <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Коришћење савремених електронских помагала и дигиталних карата
Енергетика	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о изворима енергије. 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе изворе енергије (конвенционални и алтернативни) 	<ul style="list-style-type: none"> • Извори енергије и њихов размештај у Србији и у 	<ul style="list-style-type: none"> • Коришћење аналогних географских карата различитог размера и

	<p>њиховом географском размештају, производњи и размештају електричне енергије</p>	<ul style="list-style-type: none"> • објасни географски размештај извора енергије у нашој земљи и у свету • објасни географски размештај производње електричне енергије из необновљивих извора енергије • објасни географски размештај производње електричне енергије из обновљивих извора енергије • наведе начине преноса електричне енергије • објасни проблеме у вези са снабдевањем енергентима и производњом електричне енергије • образложи утицаје и последице производње електричне енергије у географској средини • подржи коришћење обновљивих извора енергије 	<p>свету</p> <ul style="list-style-type: none"> • Електроенергетика • Пренос електричне енергије • Проблеми и перспективе развоја енергетике у свету и у нашој земљи 	<p>садржаја</p> <ul style="list-style-type: none"> • Коришћење информација са Интернета • Коришћење интерактивних метода рада <p><u>Праћење и вредновање</u></p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. усмено излагање 2. тестове знања <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Увод у индустријску географију (5 часова) • Фактори локализације индустрије (10 часова) • Енергетика (10 часова) • Електротехничка и електронска индустрија (10 часова)
<p>Електротехничка и електронска индустрија</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о развоју, размештају и значају електротехничке и електронске индустрије 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни развој електротехничке и електронске индустрије • доведе у везу електротехничку и електронску индустрије са осталим привредним гранама • објасни географски размештаја електротехничке и електронске индустрије у нашој земљи и у свету • наведе највеће компаније електротехничке и електронске индустрије у свету 	<ul style="list-style-type: none"> • Развој електротехничке и електронске индустрије и њено место у привредној структури • Географски размештај електротехничке и електронске индустрије 	

Кључни појмови садржаја: индустријска географија, индустрија, енергетика, електротехничка и електронска индустрија.

Назив програма: **ЛИКОВНА КУЛТУРА**

Годишњи фонд часова: **35 или 31**

Разред: **Други или трећи**

Циљеви учења:

- развијање креативности и критичког мишљења, визуелног опажања и самопоуздања;
- оспособљавање за успешну визуелну и вербалну комуникацију, тимски рад и презентацију свог рада;
- упознавање са областима примене знања и вештина које се стичу учењем визуелних уметности и могућом применом у будућој професији и свакодневном животу;
- формирање позитивног става према очувању културног идентитета, националне и светске културне баштине и навике праћења културно-уметничких садржаја.
- Одаберите 2-4 теме и повежите их. Прва тема може да буде уводна и да траје 4 часа;
- Број часова за реализацију теме одредите оквирно како би ученици имали могућност да се дуже задрже на задатку/теми која их интересује. У оквиру сваке теме је могуће обрадити више подтема;
- Учење се одвија интерактивно;
- Користите стручну литературу и интернет приликом припремање наставе. Ради лакшег прикупљања наставног материјала, програм садржи препоручене адресе интернет-страница. Међутим, треба имати у виду да се ове адресе често мењају и да је наставник упућен на континуирано ажурирање наставног материјала;
- У зависности од теме, учење се реализује у кабинету за ликовну културу (атељеу), кабинету за информатику, радионици, простору школе, библиотеци, музеју, галерији, атељеу уметника или локалном окружењу;
- Вредновање остварености исхода вршити кроз:
  - праћење остварености исхода;
  - активност на часу;
  - разговор;
- Водите електронски портфолио који садржи: основне податке о наставнику, опис успешно реализоване теме, препоручено време за реализацију, коришћене материјале и технике, примере радова ученика, евентуално наставни материјал (визуелне примере) и препоручену литературу или адресе интернет-страница. Електронски портфолио треба да буде доступан на сајту или профилу школе ради размене наставних материјала и идеја.

Препоруке за планирање и организација наставе

ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ:	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА:	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Дигитална фотографија	<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање за примену дигиталне фотографије у настави, свакодневном животу и раду 	<ul style="list-style-type: none"> • фотографише целину и детаљ под различитим условима осветљења • обради фотографију у одабраном рачунарском програму • селекује своје радове према задатим критеријумима 	<ul style="list-style-type: none"> • Примена дигиталне фотографије у настави, свакодневном животу и будућој професији; • Принципи компоновања у фотографији, кадрирање, осветљење; • Фотографисање дигиталним фотоапаратом или 	<p>Предлог за реализацију теме:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Остварити размену информација и искустава између ученика и ученика и наставника; • Изабрати рачунарски програм за обраду фотографија према могућностима школе и предзнањима ученика; • Напреднијим ученицима допустити експериментисање сложенијим алаткама у програму по избору;

			мобилним телефоном – екстеријер, ентеријер, детаљ, аутопортрет; <ul style="list-style-type: none"> • Обрада фотографије; • Самопроцена радова. 	<ul style="list-style-type: none"> • Упутити заинтересоване ученике на литературу и бесплатне фото-едиторе на интернету; • Мотивисати ученике да учествују у уређењу школског часописа или сајта/профила школе. <p>интернет: www.photoarts.com www.afget www.photography-now.net www.photography-sites.com www.pixiport.com www.usefilm.com http://www.shapecollage.com/ http://AndreaPlanet.com/</p>
Критори, мецене и колекционари	<ul style="list-style-type: none"> • Сагледавање вредности и значаја уметничких дела из угла инвеститора 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни улогу и значај критикатора, мецена и колекционара у историји уметности • формира електронску или штампану збирку уметничких дела 	<ul style="list-style-type: none"> • Велики инвеститори у уметност кроз историју – улога и значај; • Приказ десет значајних уметничких дела по избору наставника, уз образложење избора; • Одељенски обилазак електронски музеја, галерија, фестивала...; • Прикупљање и формирање електронске збирке уметничких дела по избору ученика. 	<p>Предлог за реализацију теме:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Извући занимљивости из литературе и са интернета о дворским уметницима, градњи споменика, изradi наруџбина; • Мотивисати ученике на континуирано ажурирање збирке; • Мотивисати ученике на посећивање места културе и културно-уметничких дешавања у локалном окружењу.
Уметност XXI века	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са утицајем технологије на уметност XXI века • Стваралачко изражавање савременим медијима 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе неколико примера утицаја технологије на уметност XXI века • изрази своје замисли савременим медијима 	<ul style="list-style-type: none"> • Одговарајући примери: 3Д анимација, сликање песком, динамичко сликарство, дигитална уметност, ласерска уметност, нано уметност, интерактивна уметност, виртуелна уметност, акционо сликање на сцени, визуелни ефекти за филм; 	<p>Предлог за реализацију теме:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Остварити сарадњу са наставницима стручних предмета; • Приказати разноврсне примере; • По завршетку теме заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. <p>интернет:</p>

			<ul style="list-style-type: none"> Прибор: glow graffiti спреј, LED канали, интерактивне табле, I/O четка, Филипсов прибор за дигитално сликање светлом; Фестивали: Cyberfest (Киберфест, Русија), STRP фестивал, VIDFEST (Ванкувер)...; Визуелни ефекти за филм; Ликовно обликовање веб странице; Цртање, сликање, графика и вајање у рачунарском програму; видео-записи; анимација и монтажа у рачунарском програму; израда светлосне скулптуре, слике или инсталације... 	<p>www.cyland.ru https://biocart.med.harvard.edu/ http://sandfantasy.com/ http://www.sanbase.com/ http://www.gamasutra.com http://www.virtualart.at/ http://www.abstractdigitalartgallery.com http://creativefan.com/30-incredible-matte-paintings-from-famous-films/ http://www.zoicstudios.com http://www.alchemists.com http://www.holographicart.co.uk http://www.laserartfest.ca/ http://www.animatronics.org/ http://www.techblog.com</p> <p>Youtube: Blacklight Nu2ART performance; Paint dance; Mo(ve)ment: live painting and dance; Synchronized Elements; light painting; ArtCreatedFromShadows, Philips-digital-light-painting-kit, I/O brush...</p>
<p align="center">Стрип и анимација</p>	<ul style="list-style-type: none"> Формирање целовите слике о стрипу као савременом уметничком медију 	<ul style="list-style-type: none"> препозна уметнички цртеж у стрипу дискутује о улози стрипа у савременом друштву уради ликовно-графички рад 	<ul style="list-style-type: none"> Школе стрипа: америчка и јапанска, француско-белгијска, енглеска, италијанска – карактеристике, типични представници, међусобни утицаји, популарност школа и аутора код нас и у свету; Утицај стрипа на уметничке правце, културу и друштво; Традиционални прибор и поступак израде; рачунарски програми и графичке табле; Анимирани филм, музика за анимирани филм; Израда сценарија за стрип, графички роман, игрицу или анимирани филм; израда табле стрипа, стрип јунака, 	<p><u>Предлог за реализацију теме:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Направити поређење између америчког, европског и јапанског стрипа; Разговорати о утицају јапанског стрипа на савремени европски стрип и анимирани филм; Упутити заинтересоване ученике на електронске уџбенике, школе стрипа и апликативне програме. <p><u>Оријентациони избор аутора:</u> Оријентациони избор аутора: Rodolphe Topffer, Walt Disney, Osamu Tezuka, Richard Outcault, Steve Ditko, Alan Moore, Frank Miller, Moebius, Masashi Kishimoto, Koji Morimoto, Hiromu Arakawa, Matsuri Hino, Takeshi Obata, Марко Стојановић, Бане Керан, Влада Весовић, Саша Ракезић, Алекса Гајић, Зоран Њанетов...</p>

			корича за графички роман, одељенског фазина... традиционалним или савременим материјалима и средствима.	<u>интернет:</u> http://www.seecult.org/ http://www.comicartdepot.com/ http://www.linesandcolors.com/ http://www.dereksantos.com/comicpage/
Знаменити српски уметници	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са знаменитим српским уметницима и разумевање значаја њихових дела 	<ul style="list-style-type: none"> наведе неколико знаменитих српских уметника објасни значај одабраног уметника уради оригиналан визуелни приказ живота и/или дела одабраног уметника 	<ul style="list-style-type: none"> Знаменити српски уметници, избор наставника; Израда оригиналног визуелног приказа живота и/или дела српског уметника по избору ученика – презентација, графичка прича, колаж, инсталација, комбинација текста, илустрација и фотографија, видео-рад, анимација... 	Предлог за реализацију теме: <ul style="list-style-type: none"> Направити сажет приказ живота и дела одабраних уметника; Упутити ученике на доступне изворе информација.
Визуелна промоција	<ul style="list-style-type: none"> Израда промотивног рада 	<ul style="list-style-type: none"> прикупља и сортира информације из различитих извора уради промотивни визуелни рад 	<ul style="list-style-type: none"> Значај квалитетне визуелне промоције у будућој професији; Израда промотивног спота, презентације, брошуре, флајера, плаката, разгледница... 	Предлог за реализацију теме: <ul style="list-style-type: none"> Мотивисати ученике атрактивним визуелним примерима.
Улична уметност	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са врстама уличне уметности 	<ul style="list-style-type: none"> препозна естетске и идејне вредности уличне уметности уради скицу за мурал или графит 	<ul style="list-style-type: none"> Видови уличне уметности – мурали, графити, стикери, инсталације; Дискусија – намера уметника, идеје, поруке, ставови, стилови...; Материјали, опасност по здравље и околину, мере заштите; Израда скице за мурал или графит традиционалним материјалима или у апликативном програму. 	Оријентациони избор уметника, уметничких група и пројеката: Edgar Mueller, Julian Beaver, Kurt Wenner, Jeroen Koolhaas –Dre Urhahn, Ernesto Neto, Mark Jenkins, Peter Gibson, David Choe, Cityzenkane, Belx2, Lady Pink, Keith Jive, Baer, Ras Terms, Jon Reiss (Bomb it- документарни филм), Blu (одабрани радови), Rinpa Eshidan, Reverse Graffiti Project.

<p>Композиција у визуелној уметности</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Примена елемената и принципа компоновања 	<ul style="list-style-type: none"> • пореди елементе и принципе компоновања на приказаним примерима • организује композицију на оригиналан начин 	<ul style="list-style-type: none"> • Поређење елемената и принципа компоновања на примерима уметничких дела – цртеж, слика, скулптура, инсталација, фотографија, стрип, сцена....; • Израда рада одабраним средством, материјалом и техником. 	<p><u>Предлог за реализацију теме:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Показати на примерима како иста идеја или мотив могу бити приказани на различите начине; • Објаснити како изменити постојећу идеју у довољној мери да буде оригинална.
---	--	--	---	---

Кључни појмови садржаја: композиција, дизајн, простор, култура, наслеђе

Назив програма: **МУЗИЧКА КУЛТУРА**
 Годишњи фонд часова: **35 или 31**
 Разред: **Други или трећи**

Циљеви учења програма

- Оспособљавање ученика за разликовање обележја стилова различитих музичких жанрова;
- Развијање свести о значају и улози музичке уметности кроз развој цивилизације и друштва;
- Оспособљавање ученика за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике;
- Унапређивање естетских критеријума код ученика;
- Развијање навика код ученика за праћење културно-уметничких манифестација у локалној средини и путем електронских медија (концерти, телевизија, филм, интернет);
- Оспособљавање ученика за самостално истраживање стручне литературе, архиве, медијатеке, интернета;
- Подстицање уметничког развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Класична музика (општа музичка анализа и теорија кроз слушање музике)	<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за разликовање музичких стилова од првобитне заједнице до 21. Века • Развијање навика за слушање уметничке музике • Оспособљавање уочавања разлика карактера композиција • Формирање музичког укуса и адекватног музичког експресивног доживљаја музичког дела приликом слушања(аудио апаратима и уживо на концертима) 	<ul style="list-style-type: none"> • препознаје и разликује одлике стилова у музичком изражавању од првобитне заједнице до данас • испољава потребу за свакодневним слушањем музике и на основу тога формира трајно интересовање према музици уопште • препозна одслушане композиција уз познавање њихових аутора као и време настанка • експресивно, аутономно доживљава карактер одслушане композиције • поседује адекватан музички укус 	<ul style="list-style-type: none"> • Значај музике у животу и друштву: <i>првобитна заједница, стари век</i> и развој музике у <i>средњем веку</i> (духовна и световна музика) - Грегоријански корал, Византијско певање, Кир Стефан Србин: Ниња снили • Ренесанса и барок: Палестрина Л.:<i>Они бела</i>, Вивалди А.:<i>4 годишња доба</i>, Хендл Г.Ф.:<i>Месија (Алелуја)</i>, Бах Ј.С.:<i>Токата и фуџа d – mol, Брандебурички концерт бр.3 G – dur</i> • Класицизам: Хајдн Ј.: <i>Симфонија измелафења бр 94.G – dur</i>, Моцарт В.А.: <i>Симфонија бр.40, G-dur, Реквијем, Маха подна музика, Турски мари</i>, Бетовен Л.В.:<i>5. и 9. симфонија, За Елизу, Месечева соната</i> • Романтизам 	<ul style="list-style-type: none"> • На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p>Облици наставе Програм се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава се реализује у учионици <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Користити сва доступна наставна средства; • Користити мултимедијалне презентације;

		<ul style="list-style-type: none"> самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације у локалној заједници 	<p>Менделсон Ф.: <i>Свадебни мари</i>, Шопен Ф.: <i>Валцер des-dur</i>, Брамс Ј.: <i>Мађарске игре по избору</i>, Сметана Б.: <i>Влтава</i>, Дворжак А.: <i>Симфонија из новог света</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Импесионизам Дебиси К.: <i>Прелюд за поподне једног пауна</i>, Равел М.: <i>Балеро</i> Музика XX века Шостакович: <i>Камерна симфонија</i>, Прокофјев С.: <i>Ромео и Јулија</i>, Шенберг, Стравински, Веберн. 	<ul style="list-style-type: none"> Упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу; Примењивати индивидуални рад, рад у паровима и рад у мањим групама; Континуирано упућивати ученике на присуство музике у свакодневном животу, примену у пракси и другим наставним предметима.
Опера и балет Оперета и мјузикл	<ul style="list-style-type: none"> Значај корелације између текста, музичког и сценског извођења Оспособљавање за препознавање и разликовање разних видова опере кроз историју 	<ul style="list-style-type: none"> учи међусобну повезаност текста, музике и покрета разликује музичко сценска дела према периоду настанка препознаје историјско културни амбијент у коме су настала поједина дела 	<ul style="list-style-type: none"> Опере: Бизе Ж.: <i>Кармен</i>, Верди Ђ.: <i>Трубадур</i>, Росини Ђ.: <i>Севиљски берберин</i>, Пучини: <i>Тоска</i>, Боеми, Балети: Чајковски П.И.: <i>Лобудово језеро</i>, <i>Успавана лепотица</i>, Прокофјев С.: <i>Ромео и Јулија</i> Оперете: Штраус Ј.: <i>Слети маша</i> Мјузикли: Цигани лете у небо, Коса, Мама Миа, Чикаго... 	<p>Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ol style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> класична музика (9 - 8 часова) опера и балет; оперета и мјузикл (5 часова) традиционална музика (6 часова) џез и блуз музика (5 - 4 часа) филм и филмска музика (5 - 4 часа) хор, камерно и оркестарско извођење композиција (5 - 4 часа)
Традиционална музика (народне песме, игре, п. лесови)	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за препознавање и разликовање културе и традиције како свог тако и других народа Развијање естетских критеријума Развијање способности уочавања утицаја народног стваралаштва на уметничко стваралаштво 	<ul style="list-style-type: none"> препозна естетске вредности у култури свог и народа других земаља уочавањем карактеристичних обележја музике светске народне баштине сагледа и вреднује утицај народног стваралаштва на уметничко стваралаштво 	<ul style="list-style-type: none"> Изворно певање традиционалних композиција са нашег и суседних подручја. Кола и народне игре Србије и суседних земаља. Мокрањач Ст. Ст.: <i>Руковети</i>, Тајчевић М.: <i>Охридска легенда</i>; Народна музика интегрисана у забавну, електронску, џез и разне алтернативне правце; Извођачи: Биљана Крстић, састав Балканика, Слободан Трукула, Василиса, Кирил Џајковски... 	

<p>Џез и блуз музика Филм и филмска музика</p>	<ul style="list-style-type: none"> Развијање способности препознавања критеријума који се односе на ритмичку строгост и импровизовање мелодије као карактеристика одређене врсте музике (џез, блуз) Развијање способности разликовања боје звука различитих инструмената као и њихових састава 	<ul style="list-style-type: none"> препознаје критеријуме који се односе на начине настајања мелодијско ритмичких образаца различитих музичких жанрова разликује боју звука различитих инструмената, као и њихов изглед разликује саставе извођача (Соло глас-хор, Соло инструмент-камерни састав-оркестар) 	<ul style="list-style-type: none"> Џез и блуз: Луис Армстронг, Мајлс Дејвис; Билл Холлидеј; Џон Колтрејн, Чарли Паркер, Јован Маљоковић, Шабан Бајрамовић... Филм: Моцарт филмска музика: Е.Мориконе: музика из филмова: <i>Амелија</i>, <i>Пузен</i>, <i>Титаник</i>, <i>Ватрене улице</i>, <i>Клавир</i>... 	
<p>Хорско певање</p>	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за заједничко извођење 	<ul style="list-style-type: none"> препозна и реализује елементе заједничког музицирања 	<ul style="list-style-type: none"> слободан избор композиција према могућностима извођача 	

Кључни појмови садржаја: слушање музике, музички стилови и жанрови

Назив програма: **БИОЛОГИЈА**Годишњи фонд часова: **35**Разред: **Други**

- Проширивање знања о особинама живих бића, нивоима организације биолошких система, грађи и функцији ћелије и ћелијским деобама;
- Проширивање знања о функцијама људског организма;
- Упознавање са основним фазама развоја човека;
- Разумевање проблема везаних за период одрастања и улоге и значаја породице.

Циљеви програма:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Биологија ћелије	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о особинама живих бића и нивоима организације биолошких система • Проширивање знања о грађи и функцији ћелије • Схватање значаја фотосинтезе и ћелијског дисања • Разумевање процеса који се одигравају током ћелијског циклуса • Проширивање знања о ћелијским деобама 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе главне особине живих бића и нивоје организације биолошких система • објасни хемијску структуру ћелије и функцију ћелијских органа • објасни разлике између биљне и животињске ћелије • објасни ток и значај кључних метаболитичких процеса: фотосинтезе и ћелијског дисања • објасни фазе ћелијског циклуса, ток и значај митозе и значај мејозе 	<ul style="list-style-type: none"> • Основне карактеристике живих бића • Нивои организације биолошких система • Грађа ћелије и ћелијских органа • Биљна и животињска ћелија • Ћелијски циклус и ћелијске деобе 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима евидентирања и оцењивања.</p> <p>Облици наставе Програм се реализује кроз комбинацију различитих облика наставног рада и врста наставе (дидактичких модела)</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кабинет за биологију, биолошка радионица, универзална учионица, адекватни објекти изван школског комплекса <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • поштовање свих дидактичких принципа • примена природних наставних средстава, реализација теренске наставе, реализација биолошких/еколошких наставних екскурзија • комбиновање различитих
Основа физиологије човека	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о функцијама људског организма 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни настанак и пренос нервног импулса • илуструје прост рефлексни лук • објасни улогу нервног система • објасни мишићну контракцију • објасни улогу чулних органа • дефинише позицију и улогу жлезда са унутрашњим лучењем • објасни састав и улогу крви и 	<ul style="list-style-type: none"> • Нервни систем • Чула • Мишићно – скелетни систем • Ендокрине жлезде • Систем органа за варење • Систем органа за дисање • Систем за циркулацију телесних течности • Систем органа за излучивање и 	

		<p>лимфе</p> <ul style="list-style-type: none"> објасни грађу и улогу срца и крвних судова и неуроћуморалну регулацију срчаног рада објасни размену гасова у плућима и ткивима и нервну регулацију дисања објасни варење, ресорпцију хране и неуроћуморалну регулацију варења објасни улогу екскреторних органа човека објасни улогу органа за размножавање 	размножавање	<p>дидактичких модела (проблемска, тимска настава биологије)</p> <ul style="list-style-type: none"> реализација самосталних ученичких радова (есеји, презентације, реферати, пројекти) <p>Оцењивање</p> <p>Евидентирање и оцењивање ученика (путем усмене и писане провере знања, тестирања, практичних радова – вежбања, израде презентација и пројеката)</p> <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> биологија ћелије (6 часова) основи физиологије човека (16 часова) биологија развића човека (8 часова) полно и репродуктивно здравље (5 часова)
Биологија развића човека	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са основним фазама развића човека Разумевање процеса полног сазревања 	<ul style="list-style-type: none"> објасни процесе сперматогенезе и оогенезе описи процес оплођења препозна фазе интраутериног развића наследи или моделу описи настанак ткива и зачетака органа описи промене које се догађају у организму човека од рођења до пубертета објасни полно сазревање човека 	<ul style="list-style-type: none"> Стварање и сазревање полних ћелија Оплођење Интраутерино развиће Рађање и детињство Полно сазревање 	
Полно и репродуктивно здравље	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање проблема везаних за период одрастања Схватања улоге и значаја породице Проширивање знања о облицима ризичног понашања 	<ul style="list-style-type: none"> препозна проблеме везане за период одрастања објасни значај породице описи биолошку функцију породице дефинише појам “планирање породице” наведе облике ризичног понашања и облике заштите од нежељене трудноће објасни штетност абортуса по здравље жене наведе најчешће полно преносиве болести, болести зависности и начине превенције 	<ul style="list-style-type: none"> Појам и дефиниција здравља Проблеми везани за период адолесценције Планирање породице Заштита од полних болести Болести зависности 	

Кључни појмови садржаја: метаболизам, развиће људског организма, породица, здравље.